

**LA FAES I LA QÜESTIÓ CATALANA:
LA CONSTRUCCIÓ DEL CONTRADISCURS
SOBRE LLENGUA I IDENTITAT DES DEL
NACIONALISME ESPANYOL**

Albert Buch Pujol

Treball final de màster Universitari en Humanitats: Art, literatura i cultura contemporànies

Universitat Oberta de Catalunya

UOC 2018-19 / 1

Director: Joan Pujolar Cos

ÍNDIX

Agraïments	3
Resum	4
1. Introducció	5
2. Metodologia en la selecció de textos	8
3. La FAES	10
3.1. Qui és, principis, patronat i difusió de les activitats	11
3.2. Evolució cronològica del pensament i de la ideologia de la FAES	12
4. Autors teòrics del nacionalisme i de la llengua: Ernest Gellner, Kathryn A. Woolard i José del Valle	15
5. La FAES: llengua i identitat catalanes	17
5.1. El nacionalisme espanyol i l'estat de les autonomies	18
5.2. La llengua castellana a Catalunya i arreu del món	20
5.3. La història de Catalunya des de la perspectiva de la FAES	24
5.4. Llengua, cultura i identitat catalanes	30
5.5. Política lingüística i política cultural a Catalunya	35
5.6. La identitat catalana a l'escola i als mitjans de comunicació	41
6. Conclusions	44
7. Bibliografia	48

Agraïments

Aquest treball final de màster significa la cloenda de set anys i mig estudiant a la UOC. Durant sis anys vaig cursar el Grau en Llengua i Literatura Catalanes, i durant aquest últim any i mig he fet aquest màster. Tots els records que tinc d'aquest període són positius. Gràcies a l'esforç personal i a la col·laboració de moltes persones he pogut aconseguir uns objectius que fa uns anys semblaven impossibles.

Vull donar les gràcies a tots els professors i professores que he tingut en el Grau en Llengua i Literatura Catalanes i en aquest màster Universitari en Humanitats. Tots ells m'han ajudat molt, ja que m'han donat consells, m'han animat i han resolt sempre els meus dubtes i qüestions. Vull fer un agraïment especial a en Joan Pujolar, director del meu TFM, per la seva ajuda en la tria i en la concreció del tema del meu treball, per la seva aportació d'idees noves i pels molts comentaris i correccions. Sense la seva direcció jo no hauria fet mai aquest treball ni tampoc no hauria arribat a algunes conclusions.

Vull donar les gràcies especialment a la Marta i als meus fills, Lina i Jordi, pel temps que els he tret durant aquests anys. També vull fer un agraïment al meu cosí Joan per les seves ajudes sempre que les hi he demanat.

Finalment, només vull afegir que espero que la cloenda del Màster signifiqui una continuació per seguir aprenent coses noves a la vida.

Resum

En aquest treball final de màster analitzo com construeix la FAES la llengua i la identitat catalanes. Aquest és un tema que s'ha estudiat en altres entitats i fundacions properes al nacionalisme espanyol, però mai fins ara en el cas de la FAES.

Primerament, explico que la FAES és una fundació que inspira el món conservador i neoliberal espanyol i els partits polítics conservadors. També analitzo quina és l'evolució cronològica del pensament de la FAES a partir dels articles que publica. Val a dir que la temàtica dels articles sol respondre al context polític del moment. L'opinió de la FAES la construeixo a partir del que diuen un conjunt de col·laboradors. En el meu TFM explico les idees principals d'Ernest Gellner, Kathryn A. Woolard i José del Valle, els quals són els tres autors teòrics que m'ajuden a contrastar algunes opinions dels col·laboradors de la FAES. Moltes vegades els autors de la FAES no recolzen les seves afirmacions amb evidències.

En l'argumentació i investigació del treball explico que segons alguns autors de la FAES Espanya té una consciència nacional molt debilitada per culpa dels nacionalismes perifèrics. Quant a la llengua castellana, opinen que a Catalunya es parla molt el castellà perquè és una llengua necessària. En aquest sentit, aquests autors defensen l'anonimat de la llengua castellana, o sigui, una llengua que no és de ningú i que pot parlar tothom. Quant a la història de Catalunya, els autors de la FAES afirmen que el nacionalisme català s'inventa el passat. Sovint aquests autors critiquen historiografies que ja no són vigents.

Alguns col·laboradors de la FAES afirmen que el català no és la llengua pròpia de Catalunya, perquè la gent parla en català i en castellà. Aquests autors diuen que el nacionalisme català és excoent perquè no té en compte la franja de població catalana castellanoparlant. En aquest sentit, el nacionalisme espanyol fa una anàlisi basada en l'autenticitat de la llengua catalana contrària a l'anonimat. A diferència del que diuen els autors de la FAES, actualment la llengua catalana ja no és una llengua identitària, sinó una llengua pública que pot parlar tothom tal com reconeixen el nacionalisme català i alguns autors teòrics. Els col·laboradors de la FAES consideren que el govern català és massa intervencionista i culpen l'escola i els mitjans de comunicació públics catalans de ser els braços executors del nacionalisme català.

Paraules clau: FAES, llengua i identitat catalanes, nacionalisme, anonimat, autenticitat, llengua pròpia.

1. Introducció

Inicialment la meua motivació era fer un treball sobre la llengua i la identitat catalanes, ja que per un costat sempre m'ha interessat molt saber quines són les connotacions de la identitat catalana, i per l'altre em considero un apassionat de la llengua catalana. Tot seguit el director del meu TFM em va recomanar que concretés més la temàtica i li vaig explicar que voldria estudiar quin és el motiu pel qual els governs i institucions espanyols estan sempre preocupats per la llengua, la cultura i la identitat catalanes. A partir d'aquí ell em va recomanar de fer un treball que no s'havia fet mai i que consistia a investigar la documentació de la FAES. Per això, en aquest treball intento respondre la pregunta “com construeix la FAES la llengua i la identitat catalanes?”.

El treball consta de diferents apartats. Segueix aquesta introducció un apartat de metodologia de selecció bibliogràfica. Tot seguit hi ha un apartat en què explico qui és la FAES i quins canvis ideològics ha sofert amb el temps. Aquest apartat serveix perquè el lector entengui en quins contextos històrics i polítics apareixen els escrits que analitzo més endavant. En el següent apartat relato qui són els tres principals autors teòrics que apareixen en el treball: Ernest Gellner, Kathryn A. Woolard i José del Valle. Aquest apartat contextualitza els autors teòrics. Tot seguit ja entro a l'apartat d'investigació i explico com construeix la FAES la llengua i la identitat catalanes. Val a dir que la visió de la FAES la construeixo a partir del que diuen un conjunt de col·laboradors. Així, primerament explico com entenen alguns autors de la FAES el nacionalisme espanyol, la qual cosa ajuda al lector a veure com s'autodefineix el nacionalisme espanyol. Tot seguit argumento el punt de vista d'aquests autors sobre la llengua castellana a Catalunya i arreu del món. Així el lector comprova que el nacionalisme espanyol intenta propagar la llengua castellana arreu del món. En el següent apartat explico quina és la història de Catalunya segons aquests autors. En aquest apartat el lector veu que els autors de la FAES busquen matisos en la història de Catalunya per acostar-la a una perspectiva més propera a la del nacionalisme espanyol. En el quart apartat detallo què opinen els col·laboradors de la FAES sobre la llengua, la cultura i la identitat catalanes. Aquest apartat argumenta des del punt de vista d'algun autor de la FAES per què el català no és la llengua pròpia de Catalunya i per què Catalunya no és una nació. Tot seguit explico la visió que tenen alguns col·laboradors de la FAES sobre la política lingüística a Catalunya. En aquest apartat el lector veu quins arguments dona el nacionalisme espanyol per a afirmar

La FAES i la qüestió catalana: la construcció del contradiscurs sobre llengua i identitat des del nacionalisme espanyol. Albert Buch. UOC 2018/2019/1

que la immersió lingüística persegueix un monolingüisme en català. En el darrer apartat argumentat quina relació hi ha segons aquests autors entre la identitat catalana i l'escola i mitjans de comunicació catalans. Així, el lector entendreà per què el nacionalisme espanyol està tan preocupat per l'escola i els mitjans de comunicació públics catalans.

Tot seguit explicaré de forma més detallada els continguts dels diferents apartats. En el tercer apartat explico que la FAES és una fundació que vol inspirar el món conservador i neoliberal espanyol i les organitzacions polítiques conservadores. La FAES opina que la Constitució de 1978 és un èxit que integra totes les diversitats identitàries. En aquest tercer apartat també explico quina és l'evolució en el temps de la ideologia política de la FAES.

En el quart apartat parlo dels autors teòrics del nacionalisme i la llengua per tal de contrastar fins a quin punt els punts de vista de la FAES sobre nacionalismes connecten amb els treballs contemporanis sobre el tema. Ernest Gellner és un antropòleg britànic que opina que els nacionalismes són creacions de grups socials concrets. Kathryn A. Woolard és professora d'Antropologia i investiga la política lingüística a Barcelona. L'autora estudia l'evolució de la relació llengua i identitat catalanes en el temps. Considera que als anys 80 la llengua era un factor molt identitari. Segons Woolard ara la llengua catalana ja no és identitària i és una llengua més pública. Aquest últim aspecte és una part important del meu treball, ja que els autors de la FAES actualment continuen analitzant la llengua catalana des d'un plantejament identitari per a poder tractar el nacionalisme català d'excloent. José del Valle ha fet diferents treballs sobre la ideologia lingüística. Aquest autor explica quina ideologia practica el nacionalisme espanyol per a propagar la llengua espanyola.

El cinquè apartat és l'argumentació del treball i explico com la FAES entén el nacionalisme català i com creu que li ha de respondre. Contrasto aquestes opinions que de vegades no reflecteixen la realitat a partir de les aportacions dels autors teòrics Ernest Gellner, Kathryn A. Woolard i José del Valle, els quals aporten una visió científica i actual basada en la realitat social. En la primera secció del cinquè apartat parlo del nacionalisme espanyol i argumentat que segons alguns autors de la FAES l'estat espanyol és molt plural. Aquests autors consideren que la transició debilita la consciència nacional espanyola, ja que integra moltes diversitats nacionals i no una d'homogènia.

Pel que fa a la llengua castellana, en la segona secció del cinquè apartat explico que segons alguns col·laboradors de la FAES el castellà es parla molt a Catalunya i argumentat quines

ideologies practica el nacionalisme espanyol per a propagar la llengua castellana arreu del món. Els autors de la FAES defensen que el castellà és una llengua pública que no és de ningú, que els parlants consideren que és una llengua instrumental i que a diferència del català no és identitària. En la tercera secció explico quina és la història de Catalunya segons els col·laboradors de la FAES, els quals afirmen que el nacionalisme català s'inventa el passat. En la quarta secció argumento la visió que tenen alguns col·laboradors de la FAES sobre la llengua, la cultura i la identitat catalanes. Aquests autors pensen que a Catalunya es parla català i castellà, i segons ells a Catalunya no hi ha una llengua pròpia ni identitat pròpia i opinen que Catalunya no és una nació. Constaten que el nacionalisme català identifica la llengua catalana amb la cultura catalana. En la cinquena secció els autors de la FAES pensen que la immersió lingüística cerca que a Catalunya hi hagi un monolingüisme en català i que la política lingüística catalana és massa intervencionista. En la sisena secció argumento que els autors de la FAES vinculen la identitat catalana al paper influenciator de l'escola catalana i els mitjans de comunicació públics catalans, als quals presenta com els principals executors de les accions intervencionistes del nacionalisme català.

Tot seguit vull explicar quin és el fil conductor del meu treball. Com veurem en els següents paràgrafs els col·laboradors de la FAES intenten negar l'existència d'una llengua pròpia a Catalunya, ja que consideren que té dues llengües, la catalana i la castellana. A partir d'aquí neguen que Catalunya tingui una identitat pròpia i que sigui una nació. També expliquen que el nacionalisme català s'acosta a posicions romàntiques, identitàries i particulars per a inventar-se una identitat pròpia a partir d'una llengua pròpia. Per un costat, segons aquests autors el nacionalisme català intenta imposar la llengua catalana i adoctrinar els catalans a partir de la normalització lingüística, l'escola catalana i el mitjans de comunicació públics catalans. Per l'altre, parlen de la llengua castellana com una llengua de trobada, hegemònica, anònima i que no és de ningú però que pot parlar tothom, i aquestes afirmacions, tal com veurem, porten implícita la difusió i imposició del castellà a la Península. També diuen que el castellà és una llengua postcolonial i apliquen la ideologia política de què és el mestissatge el que facilita la difusió de la cultura espanyola a països castellanoparlants i a la resta del món. Per tant, aquests autors volen presentar la llengua espanyola com a neutral ideològicament parlant, però hi ha un rerefons polític que no expliquen i que pretén imposar la llengua castellana a tot Espanya i arreu del món. També presenten el nacionalisme espanyol, que tradicionalment era romàntic, ètnic i racial, com un nacionalisme cívic modern. Segons Pierre Bordieu una llengua aconsegueix ser dominant i hegemònica "perquè

institucions com les escoles la netegen dels seus orígens, uns orígens que es troben en la parla d'uns grups socials particulars" (Woolard 2008: 182), i aquestes institucions presenten una llengua amb un atribut universalista de l'autoritat. L'autora teòrica Kathryn Woolard explica que el nacionalisme espanyol defensa una llengua espanyola anònima que no és de ningú i que pot parlar tothom. Així, molts autors presenten l'espanyol com a símbol de concòrdia, democràcia i progrés econòmic i redueixen al particularisme el català, el gallec i l'èuscar. Amb això pretenen amagar la ideologia de la llengua espanyola i acusar les llengües minoritzades d'ètniques i identitàries. En aquest sentit, puc dir que el factor romàntic i d'autenticitat ha permès que el català sobrevisqui com a llengua, però ara cal fer del català una llengua menys arrelada i que tothom el parli sense cap mena de prejudici identitari. Val a dir que alguns col·laboradors de la FAES acusen el nacionalisme català d'ètnic i d'imposar el català a Catalunya per a eliminar el castellà d'aquest territori i a partir d'aquí aconseguir la independència. Penso que tot és una invenció per a aconseguir que els tribunals espanyols executin sentències contràries a les lleis més importants aprovades a Catalunya per considerar-les excloents i ètniques, i facilitar la feina als polítics espanyols per a homogeneïtzar Espanya amb l'excusa de la pluralitat. Val a dir que els autors de la FAES es basen en la societat catalana dels anys 80 (postfranquisme), en què la llengua catalana era un símbol identitari, però no tenen en compte la societat actual, la qual ja no es fonamenta només en la llengua per a crear un imaginari identitari català.

2. Metodologia en la selecció de textos

El meu treball consisteix a fer una síntesi i discussió de les idees principals de la FAES sobre llengua i identitat, la qual genera la ideologia de la dreta i la dreta extrema espanyola. A tal fi, analitzo un conjunt de textos i materials que la FAES ha difós sobre el tema en els darrers anys.

Per a iniciar la recerca bibliogràfica, primer vaig cercar bibliografia que parlés de la llengua i la identitat catalanes en articles de col·laboradors de la FAES. Una primera consulta al web de la FAES em va fer adonar de què contenia molta informació. La FAES publica una revista trimestral anomenada *Cuadernos de Pensamiento Político*, la qual conté articles de diferents col·laboradors. Es poden consultar aquests articles en línia de l'any 2003 fins al 2012, i a partir de l'any 2013 fins al moment actual cal anar a una biblioteca pública per a poder

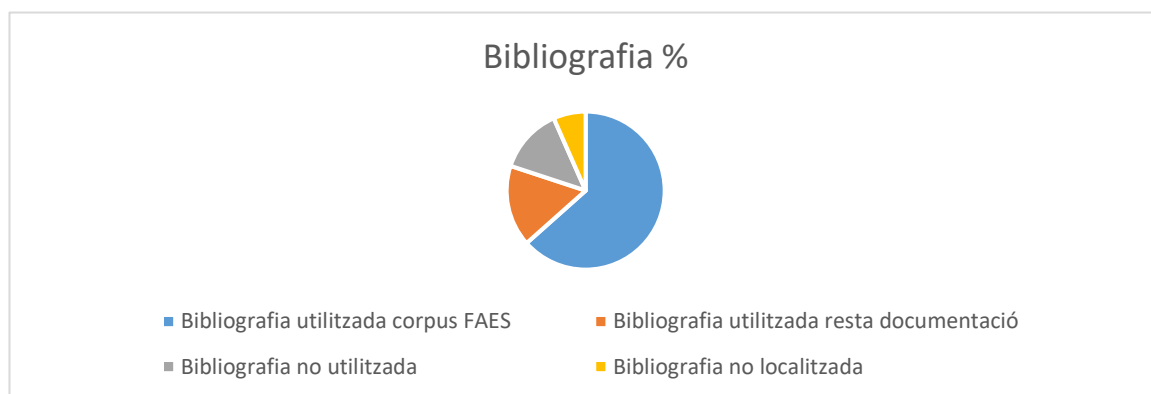
consultar els articles pertinents. La web de la FAES també té un cercador amb què pots buscar la temàtica que vols. En el meu cas vaig cercar sobre la temàtica de llengua i identitat catalanes. Aquest cercador majoritàriament et porta a articles de premsa. També a la pàgina web hi apareixen vídeos d'autors que no es poden visualitzar a la web, però que pots trobar cercant per internet.

A partir d'aquí vaig fer una tria de la bibliografia que realment em va interessar per a elaborar el meu treball. Tant els articles de la revista, com els de premsa i els vídeos presenten una gran diversitat temàtica. Pel que fa a la revista, en cada número hi ha entre 10 i 15 articles, i normalment 2 o 3 solen fer referència a la temàtica que jo busco. Vaig triar aquells textos que se centraven en temes de llengua i identitat catalanes, el nacionalisme català, el nacionalisme espanyol i la política lingüística. Val a dir que hi ha documents que parlen de la llengua o el nacionalisme, però que no són del meu interès perquè no estan relacionats amb el tema identitari. Com a exemple d'aquest fet, puc dir que he descartat l'article publicat per la revista de la FAES l'any 2008 "Nacionalismo y multiculturalismo: ¿una traición a la verdadera izquierda?", d'Ángel Rivero. Rivero critica el llenguatge i la ideologia política dels partits polítics d'esquerres enfront dels desafiaments contemporanis del nacionalisme i del multiculturalisme, però l'autor no parla d'aquests desafiaments i se centra a criticar els partits d'esquerres. Per tant, vaig anar discriminant allò que creia que no tenia utilitat i em llegia i subratllava aquells articles que parlaven de la identitat catalana, els quals sempre establien un vincle entre la identitat catalana i la llengua catalana en un sentit crític. Hi ha algun article de la revista de la FAES que no he pogut consultar perquè no està disponible en línia ni tampoc no l'he pogut localitzar a la biblioteca pública. Val a dir que vaig escriure un correu electrònic a la FAES perquè m'enviés aquests textos, però no vaig obtenir cap resposta. A tall d'exemple, no he pogut consultar l'article "Escribir la nación española" (2014), de Mira Milosevic, ni l'article "El laberinto de la identidad" (2017), de Javier Zarzalejos. Finalment, també em vaig llegir dos llibres publicats per la FAES que parlen de l'estat de les autonomies, la Constitució i el catalanisme. Són interessants perquè expliquen la situació de Catalunya des de la perspectiva autonòmica des del punt de vista del nacionalisme espanyol. Aquests llibres són *Catalanismo y Constitución*, de Jorge Trías¹, i

¹ Jorge Trías Sagnier és advocat i polític català, ha estat diputat pel Partit Popular al Congrés dels diputats i és col·laborador de la FAES.

El estado de las autonomías en el siglo XXI: cierre o apertura indefinida, de Fernando García de Cortázar.

En el gràfic de sota es pot comprovar que de tota la bibliografia que volia utilitzar n'he pogut consultar un 80%, que equival a 48 documents bibliogràfics. El material total que constitueix el corpus de la FAES és un 63,3%, que són 38 documents. La resta de documentació, un 16,6%, equival a 10 documents. No he utilitzat un 13,3% de la bibliografia, que són 8 documents bibliogràfics, perquè vaig comprovar que no tractava el tema identitari. Finalment, no he pogut consultar un 6,6% de la bibliografia, que equival a 4 documents bibliogràfics, perquè no he pogut localitzar-los. Val a dir que tota la documentació que no he utilitzat i la que no he localitzat fa referència a articles d'autors de la FAES.

Intento contrastar les afirmacions dels autors de la FAES a partir d'autors teòrics. Així, una part de la bibliografia recull el pensament d'autors com Ernest Gellner (Gellner (1998)), el qual és un teòric dels nacionalismes en general. També contrasto allò que diuen els autors de la FAES a partir d'algunes publicacions de l'antropòloga americana Kathryn A. Woolard (Woolard (1992, 2007, 2008, 2012)), la qual ha estudiat la identitat catalana i també les noves ideologies lingüístiques difoses per la intel·lectualitat espanyola. Ja per acabar, puc dir que per a entendre el nacionalisme espanyol i la seva relació amb la llengua castellana des d'un punt de vista històric i amb més fonamentació acadèmica he usat un llibre en què participen diferents autors i que està coordinat per José del Valle (Del Valle (2007)), el qual és professor de Lingüística Hispànica.

3. La FAES

3.1. Qui és, principis, patronat i difusió de les activitats

La FAES és una fundació privada sense ànim de lucre que, segons s'autodefineix, “trabaja en el ámbito de la ideas” (FF 2018a). En la seva presentació a la web, la FAES declara que el seu objectiu és inspirar el pensament del centre liberal reformista espanyol amb propostes que afecten la presa de decisions de l'opinió pública i d'organitzacions polítiques. El món conservador i neoliberal espanyol pot tenir àmbits que opinen diferent i la FAES els serveix de plataforma. Segons La Sexta (2018) des de l'1 de gener de 2017 la FAES ha renunciat a rebre les subvencions públiques que rebia com a fundació vinculada al Partit Popular, i a partir d'aquesta data ja no està subjecta a cap partit polític. Val a dir que quan jo parlo de “conservador” em refereixo una ideologia de dretes, tot i que tal com he dit la FAES considera que inspira el pensament de centre. La FAES considera que la Constitució Espanyola de 1978 és un èxit col·lectiu que “plasma el anhelo de reconciliación y consenso tantas veces fracasado en nuestra historia, y la voluntad de reconocimiento de la diversidad cultural y lingüística” (FF 2018a). La FAES pensa que la nació espanyola és una realitat històrica sòlidament afirmada i que cal aprofundir els vincles entre tots els espanyols i l'estima a la nostra llengua comuna i a tot allò que compartim gràcies a la diversitat i el valor de la seva pluralitat cultural i lingüística. La FAES defensa els vincles d'Espanya amb Europa, els Estats Units i l'Amèrica llatina. La representació i administració de la FAES es confia a un patronat, que pot tenir entre 10 i 30 patrons, cadascun dels quals exerceix durant cinc anys i pot ser reelegit indefinidament. Els acords del patronat es prenen per majoria de vots dels patrons presents, però els acords referits a l'exercici de l'acció de responsabilitat respecte d'algun membre del patronat requereixen el vot favorable dels dos terços dels patrons en exercici. El seu president, fundador i principal ideòleg és l'expresident del govern espanyol José María Aznar.

La FAES afirma que el seu propòsit és crear, promoure i difondre idees basades en la llibertat política, intel·lectual i econòmica. Per això, organitza seminaris, conferències, escoles d'estiu i programes de formació de líders. Publica la revista *Cuadernos de Pensamiento Político*, informes estratègics, Papeles FAES i llibres. La FAES manté una alta activitat de relacions internacionals a través de la seva xarxa de fundacions i think tanks amics a Europa, els Estats Units i Iberoamèrica. En aquest sentit, la xarxa de think tanks més influent del centre dreta europeu és el Wilfred Martens Centre for European Studies, la qual organitza reunions en què participa la FAES. Els participants en aquestes reunions tracten temes com

el paper de la Unió Europea en les relacions transatlàntiques, l'estratègia de defensa i les polítiques de migració i asil de la Unió Europea.

3.2. Evolució cronològica del pensament i de la ideologia de la FAES

Tot seguit explico quins temes tracta la FAES des dels seus inicis fins avui i principalment comprovo en quins anys tracta més el tema de la llengua, la cultura i la identitat catalanes. Per a fer aquest apartat he llegit els títols dels articles publicats a la revista i a la web de la FAES en cada any concret, però sense llegir el contingut de l'article, i he comprovat quins són els temes més abundants en cada any. Cal dir que el contingut dels articles sol respondre força al context polític del moment.

La FAES es va constituir l'11 de novembre de 2002 i durant el 2003 van aparèixer els primers articles de col·laboradors d'aquesta fundació. L'any 2003 el president del Gobierno era José María Aznar i el setembre va proposar Mariano Rajoy com a proper candidat del Partit Popular. El març es va il·legalitzar HB-EH-Batasuna i el Lehendakari basc Juan José Ibarretxe va presentar el Pla Ibarretxe. Fins a l'any 2005 els col·laboradors de la FAES estaven més preocupats pel nacionalisme basc que pel català, però ja van aparèixer alguns articles que opinaven que a Catalunya la cultura catalana estava institucionalitzada. La paraula "institucionalitzar" és la que fan servir alguns autors de la FAES per a indicar que segons ells el nacionalisme català intervé en excés en la cultura catalana. També parlen de la Constitució Espanyola de 1978, del bilingüisme i de l'espanyol com a llengua comuna. Pericay (2003: 161) confia en els experts demoscòpics i que Catalunya estigui governada pel Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC), ja que amb un govern català no nacionalista l'autor pensava que la llengua no es barrejaria amb la cultura. Amb el suport d'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) i Iniciativa per Catalunya Verds, el desembre de 2003 Pasqual Maragall (PSC) va ser investit President de la Generalitat.

L'any 2005, quan a Espanya governava el PSOE de José Luis Rodríguez Zapatero, el Congrés dels Diputats va aprovar la tramitació de la proposta de l'Estatut de Catalunya i el Partit Popular va convocar manifestacions en defensa de la Constitució i de la unitat d'Espanya. Durant aquell període, a la revista de la FAES Gallego (2005: 73) criticava els nacionalismes peninsulars perquè, segons ell, volien substituir la comunitat per a convertir-la en estat. Per això, l'autor afirmava que Espanya tenia una urgència política i cultural,

perquè el discurs nacionalista català no coincidia amb el que defensava la nació espanyola. L'autor criticava que el *pujolisme* hagués defensat el discurs nacionalista com a principi constituent de Catalunya i pensava que aquest fet perjudicaria la governabilitat d'Espanya. Criticava el nacionalisme com a estratègia democràtica perquè podia portar a la desintegració política espanyola. Gallego (2005: 93) explica que a Catalunya hi havia una política de “normalització” institucional que establia la delimitació identitària i que buscava recuperar la història frustrada i sepultada pels vencedors.

L'any 2006 el parlament català va portar al congrés la proposta del nou estatut de Catalunya, el qual diu que Catalunya és una nació i reforça l'estatus del català com a llengua oficial de Catalunya en què tothom té el deure de conèixer. A partir d'aquí el discurs de la FAES feia més referència a Catalunya i negava que el català fos la llengua pròpia de Catalunya. En una transcripció d'una conferència de (Espada & Juaristi 2006), Arcadi Espada², col·laborador habitual de la FAES, declarava que els nacionalistes “no tienen más remedio que decir que la base de la nación catalana es la lengua como elemento diferencial de identidad” (Espada & Juaristi 2006: 43). Espada argumentava que els nacionalistes havien de reconèixer que a Catalunya es parlen dues llengües i que tan propi és el català com el castellà. Així, defensava que la llengua a Catalunya no serveix com a element de definició clar i que Catalunya no pot ser una nació perquè és bilingüe. L'autor també feia referència a la immigració a Catalunya dels anys 50 en ple franquisme, durant la qual va rebre “más de tres millones de habitantes [sic], que trajeron consigo, además de su pobreza, una lengua más poderosa como valor de cambio que la que encontraban allí” (Espada & Juaristi 2006: 45). Espada creia que el programa del Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC) i que adoptava la cultura política de Catalunya era evitar la creació de dues comunitats a Catalunya, cosa que segons Espada & Juaristi (2006: 55) s'ha aconseguit i el preu ha estat la desaparició de l'imaginari espanyol. Per tant, l'autor opina que el nacionalisme intenta imposar el català i eliminar tot el que representa el món hispànic. Aquesta preocupació per la desaparició del castellà a Catalunya fa que els col·laboradors de la FAES critiquin la immersió lingüística com a culpable d'afavorir el monolingüisme en català i facin una defensa aferrissada de la Constitució per a garantir la presència de la llengua castellana a Catalunya. També escriuen

² Arcadi Espada és escriptor i periodista. Membre de ¡Basta ya!, promotor de la plataforma Ciutadans de Catalunya que més tard promou el partit Ciutadans-Partit de la ciutadania. El 2007 dona suport a la creació de Unión, Progreso y Democracia liderat per Rosa Díez i el 2014 participa en la creació del moviment espanyolista i antinacionalista Libres e Iguales. A més, és un col·laborador habitual de la revista de la FAES.

sobre la identitat espanyola i sobre Espanya com a nació i opinen que el castellà és una llengua que pot parlar tothom i que no és identitària. Aquests autors opinen que actualment no es pot parlar de nació espanyola per culpa dels nacionalismes perifèrics, que només es preocupen pels interessos particulars. A principis de l'any 2007 Valentí Puig³, col·laborador habitual de la FAES, va escriure que “la inconexión entre el conjunto de España y Cataluña ha aumentado entre las elecciones autonómicas de 2003 y las recientes de noviembre de 2006” (Puig 2007: 183), ja que en aquest període es va constituir el primer tripartit de Pasqual Maragall, el procés del nou Estatut i el segon tripartit. Per això, durant el 2007 la FAES va tractar molt el tema del nou Estatut.

A partir de l'any 2008 els col·laboradors de la FAES parlaven habitualment dels nacionalismes perifèrics, però sobretot de la crisi econòmica. L'any 2010 les publicacions de la FAES tractaven molt la identitat espanyola. Zarzalejos (2010:18) afirma que Pasqual Maragall va qualificar el text constitucional com una gran disposició transitòria; és a dir, que era un text provisional. Zarzalejos pensa que alguns continguts del nou Estatut són anticonstitucionals. Tal com ho veig, Zarzalejos relaciona les paraules de Maragall sobre la transitorietat de la Constitució amb la creació d'un nou Estatut que ja no respecta una Constitució que segons Maragall era provisional. Així, comprovo que la proposta del nou Estatut i la posterior sentència del Tribunal Constitucional van fer que en aquest període la FAES es preocupés més pel tema constitucional que pel tema de la llengua. En aquest sentit, Pericay (2011: 135) afirma que Pasqual Maragall es va proposar arribar al poder amb les mateixes armes identitàries que usava Jordi Pujol des dels inicis de l'autonomia, i aquest fet segons l'autor és el vertader punt d'inflexió en la història de la Catalunya contemporània. Per tant, comprovo que els autors de la FAES, que esperaven que un govern no nacionalista català fos favorable als interessos del nacionalisme espanyol, no veuen acomplertes les seves prediccions.

A partir de l'any 2012 molts articles dels col·laboradors de la FAES van criticar el nacionalisme perifèric i van proposar que l'Estat recuperés competències que havia cedit a les comunitats autònomes. Des d'aquest moment la majoria d'articles van fer referència al procés independentista. Per això, en una transcripció d'una conferència d'Aznar & Vargas (2013) José María Aznar afirmava que un nacionalisme que vol millorar la seva posició “no

³ Valentí Puig és un escriptor mallorquí, columnista i crític literari en diversos diaris i revistes com la de la FAES.

respetará los compromisos a los que se pueda llegar, y que considerará cualquier acuerdo como una gran disposición transitoria sujeta a lo que pueda convenir a su capricho” (Aznar & Vargas 2013: 15). L’expresident espanyol va dir que es feia xantatge i que s’anava contra la legalitat constitucional. Però pensa que Espanya només es pot trencar si Catalunya sofreix abans la seva pròpia ruptura com a societat, com a cultura i com a tradició.

4. Autors teòrics del nacionalisme i de la llengua: Ernest Gellner, Kathryn A. Woolard i José del Valle

En aquest apartat explico les idees clau d’Ernest Gellner, Kathryn A. Woolard i José del Valle, els quals són els tres autors teòrics que m’aporten idees teòriques per a contrastar algunes opinions dels col·laboradors de la FAES.

Ernest Gellner (1925-1995) és un antropòleg britànic format a Praga i a Oxford. Els estudis que publicà sobre la Unió Soviètica als anys seixanta li permeteren entendre els canvis produïts als anys noranta per la desintegració de l’antiga URSS. La seva obra proporciona continguts filosòfics, històrics i de crítica cultural. És un teòric del nacionalisme, el qual considera com un dels desafiaments intel·lectuals de les ciències socials i opina que els nacionalismes no són coses preexistents sinó creacions de grups socials concrets. Segons Gellner els nacionalismes serien discursos que aquests grups socials generen sobre la seva nació per a mobilitzar els ciutadans a partir de la llengua, la cultura, l’economia. En aquest sentit, jo penso que a Catalunya hi hauria dos nacionalismes enfrontats que serien el català i l’espanyol. Els col·laboradors de la FAES neguen l’existència d’un nacionalisme espanyol i acusen el nacionalisme català d’ètnic. Malgrat tot, aquests autors defensen la llengua castellana i voldrien que Espanya fos una nació i no només un estat, la qual cosa els vincula al nacionalisme de què parla Gellner.

Kathryn A. Woolard (1950, Wellsville, Estats Units) és professora d’Antropologia a la Universitat de Califòrnia. La seva especialitat és l’antropologia lingüística i ha fet investigacions sobre llengua i etnicitat, política lingüística i ideologies lingüístiques a Barcelona. L’autora també considera que a Catalunya hi ha dos nacionalismes en competència. Woolard estudia sobretot la identitat catalana i la llengua catalana i el seu manteniment al llarg del temps. L’autora analitza els canvis que hi ha en la relació entre llengua i identitat a Catalunya des dels anys 80 fins a l’actualitat. Considera que als anys 80

la llengua era un factor molt identitari; en canvi, pensa que actualment la llengua catalana ja no és identitària. Per tant, podríem dir que actualment a Catalunya un castellanoparlant socialment es considera que té una identitat catalana, però als anys 80 això no passava. Val a dir que els autors de la FAES actualment construeixen els seus arguments per dir que la identitat catalana encara manté els trets dels 80 i neguen que les institucions catalanes ja no reconeixen la llengua autòctona com a identitària sinó com a eina comunicativa, ja que així poden tractar els nacionalistes catalans d'excloents i fanàtics. Woolard descriu els nacionalismes a partir de la relació entre llengua i identitat; així, la llengua pot ser anònima (que no és de ningú) o autèntica (particular). Tal com veurem en l'argumentació del treball, el nacionalisme espanyol titlla el català d'intervencionista i no explica que en la llengua espanyola hi ha una política ideològica per a propagar aquesta llengua a la Península. Així, Woolard (2007: 133) explica que les llengües hegemòniques com l'espanyol basen la seva autoritat en l'anonimat. Aquesta visió dominant es representa com una veritat natural i objectiva oberta a la ment racional, i com un saber neutral, desarrelat i universalment disponible. Per tant, fa referència a llengües públiques que no pertanyen a ningú en particular i que poden ser usades per tothom. En canvi, Woolard (2007: 132) constata que l'espanyol dels Estats Units sobreviu gràcies a l'autenticitat, i autors com Samuel Huntington veuen una amenaça “en la cultura latina contra los valores anglosajones wasp” (Woolard 2007: 141), els quals estan representats per un grup social poderós que defensa els valors tradicionals nord-americans i rebutgen qualsevol influència identitària aliena a la seva. Aquesta autenticitat de la llengua castellana de què parla Woolard als Estats Units contrasta amb l'esperit de llengua anònima que el col·laboradors de la FAES pretenen que tingui el castellà arreu del món.

Woolard (1992: 108) explica que la política lingüística del franquisme es basava en el lema “estamos en España”, però l'objectiu catalanista té el lema “som una nació”, i els dos missatges invoquen el principi territorial (Espanya i nació com a llocs específics) com a base de la política lingüística. Però quan les arrels d'una llengua en el capital cultural d'un grup social determinat són massa visibles, “esta visibilidad ayuda a mantener la resistencia de otros grupos” (Woolard 2007: 135); en aquest sentit, l'autora explica que durant el franquisme l'espanyol no va desplaçar el català perquè l'espanyol era percebut com una llengua d'un lloc molt específic.

José del Valle (Santiago de Compostela, 1964) és professor de Lingüística Hispànica a la Graduate Center de la City University of New York. Ha fet treballs sobre lingüística sociohistòrica, desigualtat lingüística, ideologia lingüística, normativitat i institucionalització del llenguatge. Del Valle és autor de diferents llibres sobre l'idioma espanyol.

Les argumentacions d'aquests tres autors em serveixen de fonts per a fonamentar què són els nacionalismes, com ha evolucionat el nacionalisme català i com propaga el nacionalisme espanyol la llengua espanyola. Aquests autors fonamenten clarament i sistemàticament la seva visió de la realitat, per la qual cosa em permeten construir un visió crítica tant dels discursos de la FAES com de les polítiques catalanes que ells critiquen. Val a dir que la majoria de vegades els autors de la FAES no utilitzen cap metodologia documental per a argumentar les seves opinions i no recolzen les seves afirmacions amb evidències. Molts dels autors de la FAES són catalans (Arcadi Espada, Xavier Pericay, Miquel Porta, Jorge Trías), ja que d'aquesta manera es promou una visió sobre Catalunya.

5. La FAES: llengua i identitat catalanes

En els següents paràgrafs explico l'opinió del món conservador i neoliberal espanyol a partir d'allò que la FAES ha publicat com a plataforma inspiradora per a l'actuació política. Per un costat, detallo com ho fa la FAES per a respondre allò que diu el nacionalisme català construint un discurs nacionalista espanyol. Per l'altre, contrasto algunes opinions dels col·laboradors de la FAES a partir del pensament d'autors teòrics com Ernest Gellner, Kathryn Woolard i José del Valle. Val a dir que no es pot pressuposar que la FAES estigui d'acord amb tot el que pensen els seus col·laboradors; però sí que es poden identificar uns pocs temes i principis que es poden presentar com a genèricament compartits per bona part dels col·laboradors de la FAES.

En el primer apartat, parlo del nacionalisme espanyol i de l'estat de les autonomies segons ho veuen uns autors específics de la FAES, com Javier Zarzalejos, Antonio Morales, Eugenio Nasarre i Edurne Uriarte. En el segon, explico per quins motius molta gent parla castellà a Catalunya i la propagació d'aquesta llengua arreu del món segons ho veuen alguns autors concrets, com Jorge Trías, Valentí Puig, Miquel Porta i José Domingo. En el tercer apartat, faig incís en la importància que alguns autors, com José María Aznar, Rafael

Núñez, Valentí Puig, Javier Orrico, Jon Juaristi, Jorge Trías, Ricardo García Cárcel, Jordi Canal, Eduardo Escartín i Javier Zarzalejos, atribueixen a la historiografia en la conformació de la cultura catalana. Més endavant explico què opinen alguns col·laboradors de la FAES, com Jorge Trías, Miquel Porta, Xavier Pericay, Jordi Canal i Valentí Puig, sobre la llengua, la cultura i la identitat catalanes. En el cinquè apartat, explico la política lingüística i la política cultural que s'han dut a terme a Catalunya segons alguns autors específics de la FAES, com Jorge Trías, Valentí Puig, Xavier Pericay, Miquel Porta, Javier Orrico, Jorge Campos i Fernando R. Genovés. En l'últim apartat argumento la visió que tenen alguns col·laboradors de la FAES, com Valentí Puig, Miquel Porta, César Alonso, Jordi Canal, Francisco Caja i Xavier Pericay, sobre el vincle que hi ha entre la identitat catalana i l'escola i mitjans de comunicació catalans.

5.1. El nacionalisme espanyol i l'estat de les autonomies

En aquest apartat comprovo que segons alguns autors de la FAES el nacionalisme espanyol és pluralista. Aquests autors opinen que l'estat de les autonomies ha debilitat la consciència nacional espanyola, ja que ha prioritzat les qüestions locals sobre les qüestions nacionals espanyoles. En aquest sentit, opinen que la nació espanyola no existeix i que cal crear-la com a projecte d'integració.

Pel que fa a l'Estat de les Autonomies cal dir que “aspiraba a acomodar, por un lado, las reivindicaciones sobre la unidad cultural y política de España, y por otro, las demandas de los nacionalismos catalán, gallego y vasco” (Del Valle 2007: 32). Durant la transició espanyola es parlava de la reconstrucció nacional de Catalunya, i segons Woolard (1992: 69) era un procés dual. Per un costat, uns polítics reclamaven l'establiment de les institucions per a respondre les necessitats socials i econòmiques. Però per l'altre, es reivindicava la restauració de la cultura catalana en el territori i es buscava una Catalunya homogènia. Javier Zarzalejos,⁴ un dels principals ideòlegs de la FAES, opina que la Constitució de 1978 obria nombroses clàusules de reconeixement identitari “con un alto contenido simbólico, pero, además, tienen la naturaleza normativa que les confiere su inclusión en el texto

⁴ Javier Zarzalejos és membre del Cos Superior d'Administradors Civils de l'Estat. Ha estat Secretari general de la presidència del govern espanyol (1996-2004), Director de l'àrea de constitució i institucions de la FAES (2004-2011), Director de la revista Cuadernos de Pensamiento Político (actualment) i Secretari general de la FAES (2012-2016).

constitucional” (Zarzalejos 2010: 14). L’autor explica que l’objectiu era assolir la integració i l’encaix de les reivindicacions d’autogovern. Zarzalejos (2008: 21) afirma que els impulsors de l’Estatut del 2006 no es plantegen la Constitució com a límit en la seva reivindicació identitària, i acusa els nacionalismes de desenvolupar una vocació de tensió amb l’estat. Segons José María Aznar, president de la FAES, “la apelación a la identidad se convierte con demasiada frecuencia en la justificación de que se valen los radicales y los dogmáticos para infringir derechos y libertades de los ciudadanos” (FAES 2009). Segons la meva opinió, José del Valle, com a bon teòric, reconeix que la Constitució volia acontentar els nacionalismes perifèrics, però també el nacionalisme espanyol; en canvi, Zarzalejos només parla de les pretensions dels nacionalismes perifèrics, com si no existís el nacionalisme espanyol. Així, quan el nacionalisme català vol aprovar un nou Estatut referendat pel poble català i aprovat pel Parlament espanyol, Aznar titlla els nacionalistes catalans de radicals.

L’autor de la FAES Antonio Morales⁵ afirma que el nacionalisme espanyol és pluralista i respectuós amb la Constitució, i que els nacionalismes perifèrics “se presentan como propietarios de sus territorios, dividiendo en lugar de integrar” (Morales 2010: 72). Eugenio Nasarre, col·laborador de la FAES, opina que des de la transició espanyola hi ha un debilitament de la consciència nacional espanyola, i “nos dedicamos con demasiado afán a construir la pieza más novedosa y peor diseñada del edificio constitucional: el Estado de las Autonomías” (Nasarre 2009: 109). Segons Nasarre es privilegia allò particular sobre allò general. Segons la col·laboradora de la FAES Edurne Uriarte⁶ Espanya és un exemple de la problemàtica relació entre estat i nació, ja que els nacionalismes perifèrics qüestionen la seva legitimitat i “porque la nación española en torno a la que teóricamente se estructura el estado, es notablemente débil” (Uriarte 2001: 270) com a element de cohesió dels ciutadans espanyols. Javier Zarzalejos explica que els indicadors demostren que els espanyols estan contents amb el model autonòmic i que no són intolerants amb el tema identitàri. L’autor afirma que com menor sigui la capacitat integradora de l’estat “más se extenderá a todos los actores autonómicos esa cultura de la queja, la culpabilización, y la deuda pendiente, construida por los comunitarismos nacionalistas” (Zarzalejos 2010: 23).

⁵ Antonio Morales fou catedràtic d’Història Contemporània i investigador de la Fundació José Ortega y Gasset.

⁶ Edurne Uriarte és politòloga, professora universitària i columnista.

Uriarte (2001: 279) considera que el nacionalisme espanyol i el concepte de nació espanyola no existeixen, i pensa que el concepte d'Espanya té un sentit fred i designa una estructura politicoadministrativa de l'estat i els límits geogràfics. Segons l'autora, Espanya no presenta una idea d'identitat comuna ni de sentiment de pertinença a una comunitat cultural, política i de valors. Tanmateix, afegeix que la idea de nacionalisme espanyol "es considerada totalmente rechazable, ya que se entiende que ese nacionalismo sería comparable al nacionalismo vasco o también al nacionalismo propio del franquismo, es decir, opuesto a la democracia y a la modernidad" (Uriarte 2001: 289). Tal com ho veig, els autors de la FAES culpabilitzen els nacionalismes perifèrics del fet que no hi hagi una nació espanyola. Jo crec que aquests autors haurien d'explicar que l'estat espanyol té moltes realitats nacionals i haurien de defensar que la Constitució reconegués aquestes identitats nacionals enteses com a nacions. Malgrat tot, Uriarte (2001: 306) opina que Espanya és un estat i actualment necessita ser una nació com a projecte d'integració i per a acabar amb el problema dels nacionalismes perifèrics, els quals necessiten un model alternatiu i atractiu que satisfaci les seves demandes.

En conclusió, puc dir que aquest apartat evidencia la preocupació d'alguns autors de la FAES pel fet que Espanya té una consciència nacional molt debilitada per culpa dels nacionalismes perifèrics. Aquests autors pensen que la nació espanyola no existeix i que cal crear-la per a integrar tots els territoris.

5.2. La llengua castellana a Catalunya i arreu del món

En aquest apartat explico que segons alguns autors de la FAES la meitat de la població catalana parla en castellà. Aquesta franja de població estaria formada per la classe treballadora que prové de la immigració i per la classe empresarial que té relacions econòmiques amb la resta d'Espanya. Aquests autors opinen que molta gent parla castellà en la vida quotidiana per necessitat d'ús i per ser una llengua que no té arrels sentimentals. Així, presenten una llengua castellana anònima i que pot parlar tothom, i una llengua catalana identitària i particular. Val a dir que aquest anonimament del castellà és favorable a la propagació de la llengua castellana arreu del món.

El col·laborador de la FAES Jorge Trías, en un to força moderat, explica que la llengua castellana a Catalunya és un vehicle d'expressió normal de la meitat de la població, la qual

estaria conformada per la burgesia comercial i industrial amb fortes relacions econòmiques amb la resta d'Espanya, “y por el aluvión de población proveniente de la inmigración, que vive y trabaja en el Principado, y sin la cual sería imposible entender el desarrollo de la Cataluña moderna” (Trías 1998: 17, 18). Tal com ho veig, aquest autor intenta mitificar la llengua castellana a Catalunya com una riquesa que ha portat la immigració. Trías explica que hi ha una Catalunya que es crea a l'entorn de la ciutat de Barcelona enfront de la Catalunya medieval, gremial i jerarquitzada, i considera que aquesta Catalunya s'inventa el problema lingüístic que els governs nacionalistes fan servir com a estratègia política. Jo crec que Trías presenta una llengua castellana que fa servir molta gent i que és d'ús majoritari a l'hora de fer negocis. Penso que Trías contrasta aquest ús públic del castellà amb l'ús sectorial i privat del català. Woolard (1992: 46) considera que als anys vuitanta el terme “castellà” incloïa gent de les elits, professionals i obrers; per tant, segons aquesta teòrica del nacionalisme era un grup molt perillós des de la visió política catalanista dominant i els líders polítics “van intentar convèncer la classe treballadora d'origen immigrant que ells també eren catalans, en contrast als espanyols” (Woolard 1992: 68). Jo crec que Woolard explica que als anys vuitanta hi havia molta població catalana procedent de la immigració, i els polítics catalans, en comptes de dir que eren immigrants, van considerar-los catalans per a facilitar la cohesió social. Valentí Puig, col·laborador habitual de la FAES, explica que en les eleccions autonòmiques catalanes o en el referèndum estatutari hi ha molta abstenció, ja que molts castellanoparlants de les zones del cinturó industrial de Barcelona estan desinteressats en les fidelitats del catalanisme i opten pel que Puig anomena “ignorància racional”.

Pel que fa als usos socials del castellà, l'autor de la FAES Miquel Porta⁷ opina que contràriament a allò que diuen els sociolingüistes catalans patriòtics la llengua castellana s'ha consolidat a Catalunya gràcies a l'interès dels parlants i no gràcies al poder espanyol i a la immigració que hauria actuat en termes colonials. L'antropòloga lingüista Kathryn Woolard parla d'imposició del castellà quan afirma que als anys vuitanta els catalans autòctons són una singular minoria amb base territorial que “constitueix la part més nombrosa del sector de propietaris, directius i professionals de la comunitat a què pertany, amb poder econòmic sobre els treballadors que parlen un dialecte de la llengua que l'Estat

⁷ Miquel Porta és assagista, articulista, columnista, comentarista i crític de llibres en llengua catalana i castellana. És col·laborador de la FAES. Critica els nacionalismes i els projectes d'enginyeria social.

central ha tractat d'imposar des de dalt" (Woolard 1992: 22). Woolard qualifica la vitalitat del català de contraexemple si es té en compte la repressió franquista, el nivell d'ús internacional del castellà i la industrialització catalana, ja que "l'organització industrial erosiona els matisos culturals" (Gellner 1998: 39). Miquel Porta diu que "ens atrevim a sostenir que avui els elements d'ordre pràctic són els dominants. I ho continuaran sent" (Porta 2004: 142). Així, l'autor explica que la llengua és un instrument al servei de la comunicació, però l'ús romàntic com a mirall de la nació és parasitari, i l'individu tria la llengua en funció d'una decisió personal basada en el càlcul racional i no en elements simbòlics ni sentimentals. D'aquesta manera, segons Porta (2004: 144) s'usa català o castellà segons quines siguin les perspectives concretes de cada llengua en una situació concreta. Jo crec que aquests autors de la FAES intenten relacionar l'ús del castellà amb allò racional i no identitari, i l'ús del català amb el sentimentalisme i el romanticisme. Penso que aquests autors haurien de demostrar aquestes afirmacions, ja que actualment la gent parla en català perquè creu que és una llengua d'ús social.

Pierre Bordieu critica l'autoritat de l'anonimat de les llengües hegemòniques, ja que "los oyentes aceptan la autoridad de una lengua dominante pasando por alto los hechos históricos y la diferencia de poder entre los grupos sociales" (Woolard 2007: 134), com si hi hagués una elisió ideològica o un blanqueig lingüístic. En aquest sentit, els autors de la FAES volen reinventar-se el nacionalisme espanyol tradicional romàntic i imperial i convertir-lo en un nacionalisme cívic modern. Per això, el lingüista Juan Ramón Lodaes defineix l'espanyol a partir de la justificació ideològica postnacional i global com a "lengua de encuentro" o "lengua común". Cal dir que "estudis sociolingüístics han mostrat com la ideologia de l'anonimat ha permès consolidar l'hegemonia d'algunes llengües dominants" (Woolard 2008: 181) i la creació de l'anonimat requereix enginyeria ideològica més que lingüística. Per a demostrar aquest anonimat el progrés del català es presenta a partir dels planificadors lingüístics, "en contrast, l'espanyol es representa com una força espontània de la naturalesa" (Woolard 2012: 114). Partits com Ciutadans recullen aquesta ideologia d'una llengua espanyola pública i postnacional a partir del discurs en què "el ciutadà anònim de l'esfera pública es representa en la imatge de la seva campanya" (Woolard 2012: 114). En aquest sentit, l'autora explica que en els seus inicis la campanya de Ciutadans mostrava que el català no pot ser una llengua pública, però sí el castellà. Un altre exemple del castellà com a llengua pública seria quan els periodistes es queixen perquè el president del Barça parla en una llengua particular com el català.

Aquesta ideologia política de propagació de la llengua espanyola també es dona a nivell internacional, en què hi ha molts esforços des d'Espanya per a crear una consciència compartida amb les antigues colònies americanes per a produir una cultura espanyola i constituir una hispanofonia, la qual és una ideologia lingüística. Aquest fet penso que demostra que Espanya, igual que en l'anonimat i el mestissatge que més endavant tractaré, fa polítiques per a propagar la llengua castellana malgrat que des de la FAES es digui que només ho fan els governs nacionalistes amb les llengües minoritzades. Així, les institucions amb poder lingüístic atribueixen a l'espanyol: “concordia (el español como lengua de encuentro), universalismo (el español como lengua global) y rentabilidad (el español como recurso económico)” (Del Valle 2007: 46). Segons el sociolingüista José del Valle aquestes propietats donen un significat a l'espanyol per a implementar polítiques lingüístiques enfront de les llengües minoritzades peninsulars, la comunitat hispana, els mercats lingüístics internacionals i les premisses del nacionalisme lingüístic. En aquest sentit, l'espanyol és una força homogeneïtzadora que amenaça d'erosionar la diversitat lingüística del món, però també pateix per la seva fragmentació. També es crea una ideologia del mestissatge de l'espanyol en què la identitat és una suma d'identitats. Aquest mestissatge es posa de manifest en un discurs del rei Joan Carles I quan diu “Todas las lenguas son, en mayor o menor grado, mestizas, y el castellano, que lo fue des de su configuración inicial, se hizo español ensanchando precisamente su mestizaje. Primero en la Península y más tarde, y de modo decisivo, al desarrollarse en América” (Fernández 2007: 58). Segons el teòric de lingüística Mauro Fernández a partir d'aquí sorgeix la idea que les llengües no es poden expandir sense transformar-se. L'autor afegeix que amb la presentació de la llengua espanyola com a mestissa en els seus orígens “se intenta contrarrestar los discursos alternativos que prosperan en Cataluña, El País Vasco y Galicia, que la presentan como castellana, foránea, impuesta a los pueblos de España que hablaban otras lenguas” (Fernández 2007: 64). Així, segons José Domingo⁸, col·laborador de la FAES, una prova de la sensibilitat catalana “es la reacción desatada por las palabras del Rey en la entrega del Premio Cervantes 2001 o de la Ministra de Educación, Cultura y Deportes sobre la no imposición del castellano” (Domingo 2001: 222).

⁸ José Domingo és president de l'associació Impulso Ciudadano, la qual qüestiona la política lingüística de la Generalitat.

Recapitulant, puc dir que segons alguns autors de la FAES Catalunya té molts castellanoparlants perquè el castellà és una llengua necessària i la gent parla aquest idioma per motius racionals. Aquesta població està integrada per la immigració castellanoparlant i pels empresaris que fan negocis amb la resta de l'estat. Aquests autors fonamenten l'anonimat de la llengua espanyola per a facilitar la propagació d'aquest idioma a la Península, a altres països castellanoparlants i arreu del món.

5.3. La història de Catalunya des de la perspectiva de la FAES

En aquest apartat explico quina és la vertadera història de Catalunya segons alguns autors col·laboradors de la FAES, els quals afirmen que el nacionalisme necessita un passat per a justificar les seves aspiracions. També constaten que el nacionalisme català prové de la debilitat històrica en el segle XIX del nacionalisme espanyol a partir de moviments romàntics i que la Constitució de 1978 dona un plus de legitimitat a la historiografia de Catalunya.

Els autors de la FAES defensen que el nacionalisme català s'inventa la història de Catalunya per a crear mites. En aquest sentit, José María Aznar, actual president de la FAES, afirma que "se falsifica la historia a conciencia para tratar de sostener ese engaño, con el agravante de que se falsea una historia que los nacionalistas conocen bien porque han sido parte de ella, y parte importante, además" (Aznar & Vargas 2013: 14). Rafael Núñez,⁹ col·laborador de la FAES, opina que els nacionalismes necessiten un passat per a justificar el seu present i donar sentit a les seves aspiracions; així, Núñez (2004: 37) considera que els nacionalismes inventen una nova concepció de l'home. Segons Puig (2008: 124) s'ensenya una història a Catalunya que deforma el passat, i es fa d'una forma sistèmica afavorint l'aparició de grups de joves radicals que com a únic referent tenen el monopoli educatiu nacionalista. Val a dir que cap d'aquests autors no aporta evidències que confirmen les seves afirmacions. Tal com ho veig, els autors de la FAES recullen arguments de la crítica a les historiografies nacionals, com el fet d'inventar-se la història, per a intentar desacreditar la historiografia catalana. Cal dir que la historiografia catalana no és nacional, però els autors de la FAES no tenen en compte aquest fet.

⁹ Rafael Núñez és historiador, filòsof i crític.

La FAES i la qüestió catalana: la construcció del contradiscurs sobre llengua i identitat des del nacionalisme espanyol. Albert Buch. UOC 2018/2019/1

Javier Zarzalejos, ideòleg de la FAES, intenta presentar un nacionalisme espanyol cívic i modern, i per fer-ho mostra un nacionalisme català identitari quan diu que amb la Constitució Espanyola de 1978 es concedeix un plus de legitimitat històrica i democràtica als catalans, ja que “difunden con éxito una historia que explica su origen como reacción a un Estado opresor” (Zarzalejos 2010: 14) i són reconeguts com a defensors de la República i víctimes de la Guerra Civil i del franquisme. Zarzalejos diu que l'Estatut de 2006 demana noves exigències de poder territorial al marge de la Constitució a partir de la reivindicació dels drets històrics que incorpora la Carta magna. Per tant, segons el polític basc la qüestió identitària adquireix vida pròpia i es desprèn del relat constitucional.

Els autors de la FAES intenten demostrar que ja des del segle XVI a Catalunya es parlava en català i en castellà. Alguns d'aquests autors busquen autoritats catalanes per a donar suport a les seves afirmacions. Segons el col·laborador de la FAES Javier Orrico¹⁰ el 1557 Cristòfor Despuig¹¹ va dir que “saber la lengua castellana es necesario para las personas principales” (Orrico 2006: 179) i que la llengua espanyola es coneixia a tota Europa. Orrico (2006: 179) considera que Despuig considerava igualment espanyola la llengua catalana, però amb menys prestigi que la llengua castellana. Segons la meva opinió, Orrico no explica que Despuig en *Los col·loquis de la insigne ciutat de Tortosa* escriu que “no he volgut escriure-la en llengua castellana per no mostrar tenir en poch la catalana y també per no valer-me de llengua estranya per a llustrar y defensar la naturalesa pròpia” (Despuig 2012: 257). En el col·loqui primer el personatge Lívio diu:

De aquí ve lo escàndol que yo preñch en veure que per a vuy tan absolutament se abraza la llengua castellana, fins a dins Barcelona, per los principals senyors y altres cavallers de Catalunya, recordant-me que en altre temps no donaven lloch ad aquest abús los magnànims reys de Aragó. Y no dich que la castellana no sia gentil llengua y per tal tinguda, y també confesse que és necessari saber-la les personas principals perquè és la espanyola que en tota la Europa se coneix, però condemne y reprove lo ordinàriament parlar-la entre nosaltres perquè de assò se pot seguir que poch a poch se lleve de rael la de la pàtria, y així pareixeria ser per los castellans conquistada (Despuig 2012: 263).

¹⁰ Javier Orrico és poeta, periodista i llicenciat en Filosofia i lletres, també és catedràtic d'institut de Llengua i literatura. Ha col·laborat en la premsa escrita espanyola i en revistes com la de la FAES. A més, ha publicat diferents llibres, com *La enseñanza destruida*.

¹¹ Cristòfor Despuig (1510-1574) pertany a l'oligarquia de la ciutat de Tortosa i escriu el diàleg *Los Col·loquis de la insigne ciutat de Tortosa*. Despuig polemitzava amb historiadors coetanis per a analitzar el present.

Valentí Puig afirma que “el sabio profesor Rubió i Balaguer¹² sostenía que la cultura de un pueblo como el catalán que desde la Primera Edad Media no se ha expresado literalmente en una sola lengua, no puede ser valorada íntegramente reduciéndonos a la producción en catalán” (CPP 2016: 125). En aquest sentit, José María Aznar, sense demostrar-ho, afirma que “al debilitar esta dimensión lingüística, a Cataluña se le priva de un componente esencial de su identidad, presente en su historia y en lo mejor de su cultura” (FAES 2009), ja que Aznar considera que el castellà és una llengua històrica i d'ús social a Catalunya i que no s'ha d'ignorar aquesta llengua com el millor de la cultura catalana. El col·laborador de la FAES Jon Juaristi¹³ afirma que segons el filòsof Julián Marías,¹⁴ durant l'època de Cervantes “no hay conciencia de castellanía exclusiva” (Juaristi 2005: 109) i hi havia una comprensió mútua per sobre dels idiomes. Tal com ho veig, els autors de la FAES volen transmetre que històricament la llengua catalana mai no ha estat la llengua pròpia de Catalunya i intenten fer veure l'anonimat històric de la llengua castellana. Així, molts autors han fet un esforç per a legitimar l'espanyol com a veu anònima de cap lloc i de la democràcia, i s'ha arribat “a naturalizarlo como un vehículo de objetividad libre de perspectiva con acceso privilegiado a verdades imprescindibles para la modernidad” (Woolard 2007: 136).

Jorge Trías no està d'acord amb Ferran Soldevila, la *Història de Catalunya* del qual durant molts anys va ser el gran cànon interpretatiu, quan aquest afirma que amb el compromís de Casp (1412) es va produir un procés de desnacionalització de Catalunya, ja que en aquest moment encara no existia el concepte d'estat nació tal com l'entenem avui. L'autor afegeix que “simplificando puede afirmarse que se produjeron unos desfases estructurales entre Cataluña y España” (Trías 1998: 25) que van propiciar que els catalans tinguessin una concepció estatalista (domini imperialista espanyol) en la segona meitat del segle XVIII que es va anar interioritzant per culpa de la manca d'enteniment entre les dues cultures. Eduardo Escartín¹⁵, col·laborador de la FAES, explica que Vicens Vives durant els anys 30 estava immers en la tradició cultural del catalanisme, en què la història de Catalunya prové del romanticisme. L'autor afegeix que entre 1934-35 s'escriuen dues històries de Catalunya, “la

¹² Jordi Rubió i Balaguer (1887-1982) fou bibliotecari, professor, filòleg i historiador de la literatura catalana.

¹³ Jon Juaristi és poeta i assagista en llengües castellana i basca. De jove milita ETA, però als anys setanta se n'aparta. Va ser un dels impulsors de la plataforma antietarra Fòrum Ermua. L'any 2000 és nomenat director de la Biblioteca Nacional de Madrid i el 2001 deixa aquest càrrec per ser director de l'Institut Cervantes. A més, és un col·laborador habitual de la FAES.

¹⁴ Julián Marías (1914-2005) fou un filòsof catòlic espanyol i deixeble de José Ortega y Gasset.

¹⁵ Eduardo Escartín és professor d'Història Moderna a la Universitat de Barcelona.

más inflamada fue la de Rovira Virgili, político en activo y periodista que la adjetivó como “Historia Nacional de Cataluña” y la más seria de Ferrán Soldevila” (Escartín 2011: 196). Escartín afirma que en paraules de Vicens Vives la visió romàntica consisteix en magnificar l’enfrontament constant entre Castella i Catalunya, que es fonamenta en les grans diferències entre els dos pobles. Tal com ho veig, Escartín fonamenta les seves opinions en allò que diu Vicens Vives i reconeix, a diferència de Jorge Trías, que la *Història de Catalunya* de Ferran Soldevila és seriosa.

En un vídeo de Canal, García & Varela (2015) Ricardo García Cárcel¹⁶, col·laborador de la FAES, declara que Rafael de Casanova va morir el 1743, no el 1714, era un advocat i estava allunyat dels excompanys, crític i amargat. Jo crec que García Cárcel pressuposa que el catalans pensen que Rafael de Casanova va morir al setge de Barcelona i no va ser així; per tant, l'autor explica un fet històric que ell suposa que ha estat falsejat. L'autor afegeix que Víctor Balaguer va promoure els mites de la història catalana a partir del discurs victimista. També afirma que la Nova Planta va ser més benèvola que l'aplicada a València, que en el segle XVI i XVII ja hi ha castellanització i que la llengua de la cort de Carles III (1705 a 1711) era el castellà. García Cárcel constata que el 1714 va ser un desengany per als catalans i que Felip V va complir amb els seus deures constitucionals. Segons la meva opinió, García Cárcel intenta relativitzar els fets sense entrar en el fons de la qüestió quan parla de la Nova Planta. També s'inventa mites inexistents i després els refuta. I com altres autors de la FAES, està obsessionat a demostrar que a Catalunya des de sempre hi ha hagut bilingüisme, així es demostra que la identitat catalana és una invenció històrica.

Jordi Canal¹⁷ es basa en l'anàlisi de Borja de Riquer per a explicar que la gènesi del nacionalisme català prové de la debilitat històrica en el segle XIX del nacionalisme espanyol en “una acción insuficiente del ejército y de la escuela en el proceso de nacionalización” (Canal 2011: 61) i en el fracàs de la imposició del castellà com a llengua única. Jo crec que Canal reconeix implícitament que el castellà s'ha imposat a Catalunya i que l'escola espanyola facilita la nacionalització espanyola. Canal, a diferència dels autors anteriors, ho diu clarament. A més, Canal fa un esforç i es basa en historiadors actuals i respectats; en canvi, Jorge Trías critica un historiador canònic com Ferran Soldevila, la qual cosa no té sentit. Canal explica que la presència de tradicions, consciències, realitats, experiències i

¹⁶ Ricardo García Cárcel és escriptor i assagista espanyol i aspira a un nacionalisme espanyol d'estat.

¹⁷ Jordi Canal és historiador i professor de l'École des Hautes Études en Sciences Sociales de París.

signes identitaris com la llengua, la cultura, l'economia i la història pròpies afebleixen el nacionalisme espanyol. En aquest sentit, Jordi Canal critica el Romanticisme perquè tal com veurem és l'origen de les actuals nacionalitats històriques que segons ell debiliten l'estat espanyol. Canal (2011: 62) explica que durant el segle XIX van aparèixer moviments romàntics com la Renaixença, anticentralistes i regionalistes. Però en el cas català l'autor destaca la cultura i la llengua pròpies com a peces centrals. El romanticisme (favorable a l'emoció i a l'arrelament) estava "dissenyat per a proveir el nacionalisme amb el seu llenguatge i el seu estil" (Gellner 1998: 73), però si la mercantilització i la industrialització hagués portat a una humanitat universal tal com esperava el liberalisme, segons el teòric Ernest Gellner la filosofia de la Il·lustració (favorable a la raó i al desarrelament) hauria estat la font de la cobertura ideològica. Per això, el nacionalisme espanyol critica els orígens romàntics del nacionalisme català, ja que en comptes d'una cultura universal única hi ha diferents cultures nacionals. En aquest sentit, Woolard (2008: 189) explica que segons el lingüista espanyol Juan Ramón Lodares¹⁸ les llengües minoritàries es conserven perquè cap organització de pes no va trencar la tradicional foralitat dels regnes i la gent analfabeta que no circulava es conservava pura.

Segons Canal, durant el segle XX els nous nacionalismes creen un procés de construcció nacional propi contrari a la nació i al nacionalisme o patriotisme espanyol, i afegeix que "el nacionalismo es una construcción y la nación una construcción de los nacionalistas" (Canal 2011: 63). L'autor de la FAES afirma que en el cas català els moments clau són aquest principi de segle i la Segona República amb la consecució de l'Estatut d'Autonomia de 1932 i l'experiència d'un govern autònom. Segons Valentí Puig durant la Renaixença "la identificación entre escribir en catalán y un postulado de reivindicación de la patria fue constante" (CPP 2016: 119) i l'ús literari de la llengua catalana, "a consecuencia del romanticismo o que intenta recuperar identidades y naciones apagadas, fue reapareciendo, con un componente de épica y a la vez de agravio. No era literatura "per se"" (CPP 2016: 119). Puig afirma que segons l'escriptor Gabriel Ferrater "absorta en la crítica a España, la literatura en catalán no fue crítica con la propia sociedad catalana" (CPP 2016: 119). L'autor afegeix que "la cultura científica, por ejemplo, recuperaba vitalidad a partir del siglo XVIII [sic], escrita por lo general en castellano" (CPP 2016: 119). Tal com ho veig, Puig s'oblida

¹⁸ Juan Ramón Lodares fou un lingüista espanyol autor de diversos treballs sobre la circumstància històrica, política i cultural de la llengua espanyola.

La FAES i la qüestió catalana: la construcció del contradiscurs sobre llengua i identitat des del nacionalisme espanyol. Albert Buch. UOC 2018/2019/1

dels orígens ètnics i romàntics del nacionalisme espanyol, ja que l'historiador espanyol "López García reconeix que la base de l'autoritat de l'espanyol al període modern ha estat particular i excloent, no anònima" (Woolard 2008: 188). Segons Woolard (2007: 131) durant els segles XVIII i XIX va aparèixer el terme autenticitat, el qual s'usava com a eina ideològica i va sorgir de la visió romàntica de les nocions poble, llengua i nació. Així, la llengua castellana té orígens identitaris lligats a l'autenticitat i "institucions com les escoles la netegen dels seus orígens, uns orígens que es troben en la parla d'uns grups socials particulars" (Woolard 2008: 182).

Quant al moment actual, puc dir que Jordi Canal critica que persones vinculades al nacionalisme català com Ferran Mascarell i Oriol Junqueras són historiadors, i que l'historiador Jaume Sobrequés ha fet un llibre de la història de Catalunya (crític amb Espanya) que representa la història nacional i canònica de Catalunya. L'autor destaca que Espanya és l'altre en la història de Catalunya. Així, Canal explica que als anys 70 i 80 els historiadors criticaven els mites catalans, ja que era una història catalana contemporània crítica i compromesa, hereva de Vicens Vives. Però Canal afirma que als anys 90 hi ha una ruptura perquè el pes del nacionalisme mima la història (Josep Termes o Ainaud de Lasarte com a representants del nacionalisme català). Canal opina que el nacionalisme català és com una religió i que a Catalunya hi ha un "abuso de la historia y el colaboracionismo de buen número de historiadores, que comparten cartel con humoristas televisivos como Toni Soler o Miquel Calçada" (Canal 2013: 59). L'autor explica que el nacionalisme català arracona els historiadors espanyols que volen explicar la vertadera història. Per això, segons Canal la majoria d'historiadors s'aïllen o es tornen favorables al nacionalisme català. També afirma que hi ha una espiral de silenci i al servei del nacionalisme, el qual fa la difusió en català com a marc patriòtic i no participa en fòrums nacionals ni internacionals. Avui la historiografia catalana dels anys 70 i 80, que havia estat més crítica, ja no és model, segons Canal. Tal com ho veig, Canal nega la realitat que ha passat a Catalunya i no accepta que Espanya sigui l'altre en la història de Catalunya. Jo crec que aquests autors de la FAES haurien d'explicar si la historiografia espanyola és progressista i oberta.

La FAES explica que l'independentisme català s'aferra al nacionalisme cultural i afegeix que "durante esa larga historia colectiva, Cataluña nunca ha sido una nación política independiente o un estado en términos modernos" (FF 2018b). Valentí Puig afirma que actualment cal buscar un diàleg conciliador, tal com va passar l'any 1951, després de la

catàstrofe de la guerra, en què “Dionisio Ridruejo hace la presentación de las cartas entre Unamuno y Joan Maragall” (CPP 2016: 122). Puig afirma que cadascú s’ha d’afirmar en el reconeixement de l’altre i cercar una fusió hispànica. Segons la meua opinió, Puig vol arribar a una concòrdia que afavoreixi el nacionalisme espanyol homogeneïtzador quan parla de fusió hispànica.

En síntesi, puc dir que els autors de la FAES opinen que el nacionalisme català falsifica la història a consciència. Aquests autors moltes vegades no constaten les seves opinions amb evidències i d’altres vegades les contrasten amb afirmacions d’historiadors i escriptors catalans. Val a dir que de vegades fan afirmacions correctes que coincideixen amb la historiografia feta a Catalunya, però ells pressuposen que els historiadors catalans expliquen una història diferent. Així, sovint critiquen historiografies que ja no són vigents. Aquests autors no accepten que a Catalunya s’expliqui una història crítica de personatges històrics que ells tracten com a ídols perquè han afavorit la creació d’Espanya.

5.4. Llengua, cultura i identitat catalanes

Tot seguit parlo de la llengua i de la identitat catalanes segons alguns col·laboradors de la FAES. Aquests autors afirmen que a Catalunya es parla en català i castellà; per tant, segons ells no hi ha una llengua pròpia, ni una identitat pròpia ni una nació catalana. També afirmen que el nacionalisme català identifica la llengua catalana amb la cultura catalana, i fan aquesta afirmació per a poder facilitar els propòsits homogeneïtzadors del nacionalisme espanyol.

Quant a l’arrelament de la cultura catalana, jo crec que el nacionalisme espanyol té la necessitat de classificar el nacionalisme català d’identitari, particular i excloent. En aquest sentit, Jorge Trías considera que el catalanisme necessita proteccionisme econòmic, federalisme polític, tradicionalisme en forma de romanticisme i renaixement cultural “basado en la recuperación de la lengua que, según Pabón, constituye la raíz más honda y más vieja del catalanismo” (Trías 1998: 16, 17). Segons l’autor no s’entén el catalanisme sense el factor diferencial de l’afirmació lingüística, la qual és la base de la cultura catalana, sempre que es respecti la llengua castellana amb qui conviu de forma natural, pacífica i integrada. Tal com ho veig, Trías pensa que el nacionalisme català necessita buscar vincles romàntics fonamentats en la llengua per a crear una identitat. Val a dir que aquest autor de la FAES, a diferència d’altres col·laboradors, fa una anàlisi força moderada i que s’acosta a

les posicions del catalanisme. Segons l'antropòloga lingüista Kathryn Woolard “a Barcelona, com en molts altres indrets del món, la llengua ha estat des de fa molt temps un «símbol clau» d'identitat ètnica, un distintiu que resumeix un determinat nombre de diferències percebudes entre grups de gent” (Woolard 1992: 19), i Woolard afegeix que en el segle XIX aquest era el principal recurs simbòlic del nacionalisme català, com ho era de la majoria de nacionalismes europeus. Per tant, penso que històricament el nacionalisme català ha buscat un simbolisme en la llengua catalana. Miquel Porta es mostra més crític que Jorge Trías i parla del fet diferencial català a partir de la construcció d'una identitat col·lectiva sustentada en la llengua pròpia. L'autor explica que el castellà predomina a la premsa, que el català i el castellà són les llengües que es parlen al carrer i que la majoria d'etiquetatge és en castellà. Per això, Porta defensa que Catalunya no té una llengua pròpia i que no hi ha una identitat pròpia perquè la identitat catalana és múltiple i heterogènia.

Woolard (1992: 52) explica que la societat dels anys vuitanta identificava com a catalans genuïns els castellanoparlants que s'esforçaven a aprendre català, que eren bons treballadors i que tenien seny. Quant a la integració dels immigrants, (Woolard 1992: 56) constata que hi ha una dicotomia. Per un costat, l'ambició de progressar socialment motivava els immigrants a catalanitzar-se perquè el català tenia significació política i social; però per l'altre, l'aïllament social dels catalans i el fet de veure el castellà com a adversari polític emfatitzaven la identitat castellana. En aquest sentit, cal dir que durant la transició espanyola la identitat catalana socialment estava molt vinculada al fet de ser catalanoparlant. Molts d'aquests immigrants no parlaven català perquè tenien la sensació que perdrien la seva identitat original; en canvi, n'hi havia que usaven la llengua catalana, ja que pensaven que la nova Catalunya havia de mantenir la seva llengua autòctona. Tal com diu Woolard (1992: 43), als anys vuitanta a Barcelona el debat obert sobre qui era català era poc freqüent, ja que la gent no discutia sobre la identitat però sí que actuava segons ella. Així, segons (Woolard 1992: 46), la diferenciació entre catalans i castellans era el mode dominant de classificació ètnica, i era una identitat determinada per la llengua. Aquestes denominacions van provocar tensions i els polítics de l'època, contràriament a allò que diuen els autors de la FAES, van fer objeccions a l'existència de dues comunitats a Catalunya. Val a dir que entre 1980 i 1987 Woolard (1992: 239) va comprovar que els grups etnolingüístics de Catalunya mostraven preferència per les seves pròpies llengües, però a la vegada hi havia una disminució del lligam entre la llengua catalana i la identitat etnolingüística catalana nativa. Així, el català ja no és una llengua privada “que indica una afirmació d'identitat catalana atribuïda, sinó que

ara és una llengua més pública” (Woolard 1992: 242). Tal com ho veig, l’autora demostra que hi ha una tendència evolutiva de la societat catalana a transformar una llengua catalana basada en l’autenticitat en una llengua més pública, però els autors de la FAES no accepten aquesta realitat i qualifiquen la societat catalana actual d’identitària respecte a la llengua catalana. En aquest sentit, Porta troba contradictori “que el presidente del gobierno autónomo catalán diga en la prensa que la identidad catalana propia se sustenta también en una forma de ver y sentir nuestra sociedad y nuestro país” (Porta 2005: 221). Aquesta afirmació del president català jo crec que trenca una mica el guió de Porta, ja que aquest autor persisteix a relacionar la identitat catalana amb la llengua, i el president, que sap que la llengua catalana ja no és tan identitària com als anys 80, afirma que hi ha altres factors identitaris a més de la llengua.

Alguns autors de la FAES són molt crítics amb la identificació de la llengua catalana com la llengua pròpia de Catalunya. Xavier Pericay¹⁹, col·laborador habitual de la FAES, explica que “si la lengua propia de Cataluña es el catalán, sólo los ciudadanos que se expresen en esta lengua podrán ser considerados, en propiedad, catalanes” (Pericay 2007b: 17) i afegeix que la població castellanoparlant no té cap dret col·lectiu que l’empari. Per això, segons el jurista espanyol Jesús Prieto “se produce el tránsito ilegítimo de una fórmula constitucional y estatutaria de bilingüismo oficial territorial a una fórmula de monolingüismo territorial o de territorialidad exclusiva del catalán” (Domingo 2001: 224). En aquest sentit, Porta afirma que el govern nacionalista no té en compte els castellanoparlants, ja que opina que segons el govern català no tenen la identitat pròpia (catalana) perquè no parlen català (llengua pròpia). Per tant, cal distingir allò que pensa Porta i allò que segons Porta fa el govern català. Woolard (2007: 132) afirma que l’etiqueta “llengua pròpia” que porten les llengües minoritzades a Espanya intenta valorar la llengua com a privada i particular més que com a pública i genèrica. I la ideologia de l’autenticitat com a expressió genuïna i essencial d’una comunitat o d’un jo s’associa a la llengua pròpia. Segons la doctora en ciències polítiques Elvira Riera²⁰, el terme “llengua pròpia” continua sent pertinent “perquè el model de relació política amb l’Estat espanyol, basat en l’existència de dos projectes competitiu de construcció nacional, continua exigint polítiques lingüístiques defensives” (Riera 2013: 106). Riera

¹⁹ Xavier Pericay és escriptor i filòleg català. Actualment és diputat al Parlament Balear per Ciutadans. De 1987 a 1990 és editor-corrector del Diari de Barcelona. També és membre de la Fundació Jaume III fins el 2015, la qual defensa una política lingüística secessionista a les Balears. És un col·laborador habitual de la FAES i és defensor d’un model monolingüe a Espanya.

²⁰ Elvira Riera és doctora en Ciències polítiques (UPF, 2016) i llicenciada en Filologia catalana (UB, 1987).

afegeix que l'ús d'aquest terme no seria necessari en un altre marc polític fonamentat en una relació entre iguals. En aquest cas, segons l'autora, podria considerar-se que Catalunya té dues llengües nacionals, català i castellà, donada l'elevada historicitat del castellà. Riera explica que és un fet que “en el discurs polític, institucional i acadèmic la pluralitat cultural i lingüística és exposada com un tret distintiu de la identitat catalana i el castellà és considerat part del patrimoni lingüístic i cultural” (Riera 2013: 106). Miquel Porta considera que ningú no està legitimat per a definir la manera pròpia de veure i sentir d'una societat, i afirma que dins la identitat pròpia catalana s'hi amaga una deriva excloent. Porta afegeix que hi ha una afirmació “de quien desea diferenciarse de lo más próximo (¿quizá España?), y la deriva excluyente de quien niega el certificado a los ciudadanos dotados de una identidad impropia (?) como consecuencia de usar una lengua impropia y tener una visión del país igualmente impropia” (Porta 2005: 222). Tal com ho veig, el nacionalisme espanyol defensa que els castellanoparlants que viuen a Catalunya tenen una visió de Catalunya no legitimada pel nacionalisme català, i jo penso que aquesta afirmació és errònia, ja que segons Woolard el rerefons històric centralista fa que molts immigrants s'identifiquin amb el nacionalisme català i que relacionin “el significat de catalanisme com a llibertat i progressisme” (Woolard 1992: 194), cosa que afavoreix que molts usin símbols catalans durant la transició. Actualment, segons Woolard el català és una llengua més anònima, però els autors de la FAES no ho expliquen.

Xavier Pericay afirma que s'hauria d'haver ampliat l'abast de la cultura a tota la societat catalana. Per això, l'autor considera que la cultura a Catalunya ha d'incloure el castellà, però segons ell s'ha fet una identificació deliberada entre llengua (catalana) i cultura en el procés de normalització lingüística. Segons la meua opinió, Pericay pretén que les autoritats catalanes facilitin la propagació del castellà a Catalunya com a llengua anònima. Segons Pericay no es pot parlar de model cultural a Catalunya perquè considera que hi ha una política en què qualsevol text que estigui escrit, cantat o recitat en català ja supera els controls de qualitat i “sí que es pot parlar d'una determinada estratègia per situar la llengua com l'únic referent de la cultura que s'ha promogut al llarg de 25 anys des de les instàncies oficials del país” (Pericay 2003: 147). Jo crec que a Catalunya tothom sap parlar la llengua castellana i els autors de la FAES reconeixen que gran part de la premsa escrita és en castellà; a més, hi ha moltes editorials que publiquen en castellà. Per tant, jo penso que la llengua castellana forma part de la cultura catalana i que no està deixada de banda. Però tal com explica Riera

la llengua catalana necessita polítiques proteccionistes per culpa de la competència del nacionalisme espanyol.

Pericay afirma que els autors d'aquest desgavell no s'han fixat en la tradició que els precedeix ni en la realitat que els envolta, sinó en el Quebec, “qui sap si amb la secreta esperança que al binomi llengua cultura s'hi pogués afegir, amb el temps, una tercera pota nominal, la de la independència” (Pericay 2003: 147). Alfredo Pérez de Armiñán, col·laborador de la FAES, considera que hi ha un desafiament nacionalista al model de l'estat autonòmic basat en l'estat plurinacional i en la negació de la nació espanyola. Per això, l'autor defensa un llegat que “incorpora la cultura común en sentido estricto y las culturas particulares de los pueblos de España, englobándolas en la que puede con justicia llamarse la cultura española” (Pérez de Armiñán 2004: 232).

Quant al terme “nació” Porta (2005: 222) afirma que hi ha diferents criteris per a definir-lo, i un d'ells és la llengua. L'autor afirma que Catalunya només pot ser una nació amb un exercici d'enginyeria social deliberada, ja que per a ser una nació Catalunya necessita una assimilació cultural o normalització, en què el castellà desaparegui com a llengua parlada a Catalunya. Segons Valentí Puig el nacionalisme omet el bilingüisme i l'autor explica de forma irònica que “Fichte ya escribió que allá donde se encuentre una lengua especial también existe una nación especial que tienen el derecho a disponerse sus asuntos independientemente y a regirse por sí misma” (Puig 2008: 123). D'aquesta manera, Puig justifica que les llengües autòctones s'autodeterminen i són l'ànima d'un territori en què nació i llengua comporten un destí que és constituir un estat i una llengua oficial única. Jo crec que l'autor intenta fer veure al nacionalisme espanyol quines són segons ell les pretensions del nacionalisme català. Gellner (1998: 15) defineix la nació en termes de cultura compartida, la qual cosa jo crec que es produeix a Catalunya; malgrat tot, els contraris al nacionalisme voldrien veure'l “com una invenció accidental” (Gellner 1998: 20) perquè consideren que no és necessari. Miquel Porta pensa que el nacionalisme català és anacrònic i que està instal·lat en el vell principi de les nacionalitats del segle XIX, segons el qual a una nació li correspon un estat.

Si ampliem l'àmbit territorial, comprovo que els autors de la FAES també estan preocupats pel que representa el terme “Països Catalans”. Així, Fernando R. Genovés²¹, col·laborador

²¹ Fernando R. Genovés és doctor en filosofia, assagista i analista.

de la FAES, afirma que “las primeras estrofas del Himno de Valencia ofrendan “nuevas glorias a España” para, a continuación loar el hermanamiento de un pueblo” (Genovés 2018). Malgrat tot, l'autor critica que la lletra ha estat objecte de desconstrucció per l'ala més nacionalista del tripartit d'esquerres que governa la Comunitat Valenciana, i es pot llegir “Tots a una veu”. Val a dir que l'himne de València des de l'any 1984 té dues versions oficials: una en castellà i l'altra en valencià, les quals tenen algun vers amb significat diferent i a Genovés no li agrada la versió en valencià. L'autor considera que l'expressió “Tots a una veu” remet a un missatge: “aquí todos hablan (han de hablar) una lengua, la lengua propia, es decir, la lengua catalana” (Genovés 2018), i afegeix que hi ha una mena de pancatalanisme amb un pla d'integració de la Comunitat Valenciana als anomenats Països Catalans. Tal com ho veig, Genovés identifica “una veu” amb “una llengua que és la catalana”. Penso que el nacionalisme espanyol, el qual no amaga que és partidari del secessionisme lingüístic al País Valencià, està molt preocupat per la suposada propagació de la llengua catalana. Aquest fet convertiria el català en una llengua anònima que pot parlar tothom. En canvi, tal com hem vist en l'apartat que parla de la llengua castellana, quan parlen de la propagació del castellà arreu del món i d'evitar la fragmentació d'aquesta llengua ho troben una cosa positiva sense cap mena d'ideologia política.

Recapitulant, puc dir que segons algun col·laborador de la FAES hi ha una relació directa entre la llengua i la identitat catalanes. Aquests autors afirmen que a Catalunya es parla en català i castellà i que no hi ha una llengua pròpia, tampoc no creuen que hi hagi una identitat pròpia ni una nació catalana. El nacionalisme espanyol opina que el govern català identifica deliberadament la llengua catalana amb la cultura catalana. Per això, segons aquests autors el nacionalisme català és excloent, ja que no té en compte la part de la societat catalana castellanoparlant. També afirmen intencionadament que hi ha un vincle entre la llengua catalana i el nacionalisme i secessionisme catalans per a justificar les seves pretensions ideològiques i polítiques de recentralitzar Espanya. Val a dir que el nacionalisme català considera que actualment la llengua catalana és una llengua anònima. Per tant, penso que la FAES hauria de replantejar-se la seva estratègia ideològica de vincular la llengua i la identitat catalanes.

5.5. Política lingüística i política cultural a Catalunya

En aquest apartat explico què opinen alguns col·laboradors de la FAES sobre la política lingüística i la política cultural a Catalunya. Aquests autors diuen que la immersió lingüística persegueix que a Catalunya hi hagi un monolingüisme en català i que el govern català és excessivament intervencionista en matèria cultural i lingüística; en canvi, segons aquests autors l'estat espanyol mai no ha exercit les seves atribucions en matèria lingüística.

Trías (1998: 19) considera que el bilingüisme és un model obert a la societat i que no està renyit amb la protecció d'un bé cultural com el català com a vehicle principal de la identitat catalana. L'autor afirma que el bilingüisme opera a Catalunya amb absoluta normalitat i "la lengua no ha sido en estos últimos años un instrumento de división entre los catalanes" (Trías 1998: 55). Tal com ho veig, Trías usa un to moderat si el comparem amb altres autors.

Quant a la immersió lingüística, Puig (2008: 123) pensa que la llengua autòctona és l'eix central de la política lingüística enfront de la llengua oficial de tots els espanyols. Així, "la naturaleza plural del bilingüismo era desechada a favor de una divisoria entre la ciudadanía catalanoparlante i castellanoparlante" (Puig 2008: 123). Jo crec que l'autor vol fomentar l'ús del castellà, però ho fa d'una forma dissimulada. Puig opina que "la presión [sic] de los métodos de inmersión lingüística ha dado resultados, pero no de mayor uso social del catalán ni de un aumento del prestigio cultural de la lengua catalana" (Puig 2008: 123). L'autor, sense donar evidències, explica que "los sociolingüistas –que son la esencia de la raza- [sic] exigen que la futura república catalana sea monolingüe" (CPP 2016: 120). Martín (2016: 21) diu que el 2016 el Grup Koiné va presentar el manifest "Per un veritable procés de normalització lingüística a la Catalunya independent". Segons Ignacio Martín²², col·laborador de la FAES, l'independentisme vol eixamplar la base social i vol fer creure que no vol construir un estat monolingüe. Per això, l'autor afirma que el secessionisme ha afegit associacions castellanoparlants com Súmate, i que dirigents d'ERC com Gabriel Rufián o Joan Tardà critiquen el manifest del Grup Koiné. Jo crec que aquest fet demostra que actualment no hi ha cap relació entre la llengua i la identitat catalanes. Martín vol demostrar que l'independentisme exclou una part de la societat, però afirma que el moviment independentista defensa el bilingüisme perquè aquest moviment està interessat a captar seguidors. Xavier Pericay constata que el castellà s'ha exclòs del món institucional i en l'ensenyament primari i secundari, cosa que significa "la renuncia a un patrimonio cultural

²² Ignacio Martín és periodista, politòleg i polític que defensa les posicions de Ciutadans. És contrari a la immersió lingüística.

extraordinario” (Pericay 2007a: 58). Miquel Porta en un to molt crític afirma que “els normalitzadors i els immersors [sic] insisteixen i persisteixen en la seva feina de substitució lingüística” (Porta 2004: 145), fins que el ciutadà, segons Porta, ja no es deixa normalitzar més del que ha estat normalitzat, encara que es recalqui el paper identitari de la llengua. L'autor pensa que la dèria nacionalista per identificar Catalunya amb la llengua catalana fomenta el desinterès per aquesta llengua.

Woolard afirma que l'any 1980 des de la Direcció General de Política Lingüística es recomanava un bilingüisme passiu (els catalanoparlants mantenen l'ús del català quan l'interlocutor parla en castellà) no discriminatori en un fase transitòria cap a la normalització del català. Porta (2004: 146, 147) és contrari al bilingüisme passiu, ja que segons ell limita l'agilitat de comunicació, afavoreix la divisió social per raó de llengua i “afavoreix els poders polítics d'emprendre determinades accions intervencionistes (...) que distorsionen el mercat lingüístic” (Porta 2004: 147). Woolard (1992: 80) constata que a Barcelona el detonant per a l'alternança lingüística és la identitat de l'interlocutor. Segons l'autora molts catalans creuen que l'adaptació al castellà és un acatament a la llengua de l'imperi. Però també als anys 80 es contemplava els catalans com a favorits econòmicament, socialment i amb prestigi, i com que es considerava educat parlar en castellà als castellanoparlants, aquesta norma d'educació (etiqueta) classificava inconscientment en el dia a dia els catalanoparlants i els castellanoparlants. El 1980 es va crear la Direcció General de Política Lingüística, la cap de la qual era Aina Moll, que en una entrevista que li fa Woolard “afirmava que l'objectiu lingüístic a llarg termini era establir el català com a llengua territorial de Catalunya i, per tant, com a única llengua oficial” Woolard (1992: 107,108). Tal com ho veig, Porta no està d'acord amb el bilingüisme passiu perquè sap que si tothom el practiqués disminuiria molt la presència social del castellà com a llengua anònima. Per això, l'autor defensa un bilingüisme pluralista desacomplexat, no identitari i funcional. L'autor reconeix que aquest bilingüisme pot instituir un ús majoritari i un de minoritari, però opina que aquesta és una tendència que sempre existirà i cal respectar les tendències del parlant. Jo crec que Porta fa una lectura amagada en què classifica el català de llengua identitària i el castellà de llengua pràctica, però ho diu d'una forma dissimulada per a no ser considerat monolingüista (castellà).

El col·laborador de la FAES Javier Orrico, en un to molt crític, opina que a Catalunya el nacionalisme català imposa la llengua catalana i critica la publicitat que ha fet la Generalitat

de Catalunya afavorint l'ús del català, i diu que va viure tres anys “en la Barcelona en la que comenzaba a parecer en los periódicos la «Norma», la niña que todos los días nos instruía en el buen uso del catalán” (Orrico 2006: 173, 174). Per a l'autor això és una manca de llibertat en una situació de totalitarisme i qualifica el nacionalisme català com una malaltia moral molt perillosa. Considera que la llengua catalana va camí de convertir-se en una “arma de destrucció massiva” contra la meitat dels catalans (els altres catalans). Orrico (2006: 176) explica que l'any 1981 molts professors nacionalistes de català deien practicar un bilingüisme actiu en què cadascú usava la llengua primera, però realment imposaven el català, cosa que provoca el rebuig de molta gent a parlar-lo. L'autor creu que la normalització lingüística busca l'anormalitat d'una Catalunya monolingüe contrària a la naturalesa bilingüe de la població, i això es tradueix en una amputació de Catalunya. Per això, defensa poder viure en llibertat parlant la llengua que es desitgi i afirma que “sin embargo, cuando permites que te impongan las palabras que han de usar tus hijos en el recreo [sic] (y es sorprendente que los propios catalanohablantes que sufrieron estas mismas vejaciones, lo hayan olvidado” (Orrico 2006: 177), que t'obliguin a posar els rètols dels negocis en català i que et facin resar en català un altre dia et faran fer el que vulguin. Orrico (2006: 181) diu que la repressió que va practicar el franquisme contra la llengua catalana és la mateixa que el nacionalisme català vol practicar amb la llengua espanyola. L'autor afirma que mai no es va buscar el bilingüisme perquè no es veia possible, sinó una diglòssia en què l'espanyol només es parlaria en l'àmbit domèstic. Jo crec que Orrico hauria de donar evidències sobre el que diu.

Puig en un to molt crític explica que la societat catalana ha evolucionat, però el nacionalisme català si pogués posaria fronteres lingüístiques. També afirma que la cultura institucional opera en el buit i sense tenir en compte la cultura real ni la creativitat. Per això, “sería interesante ver los resultados que puede dar la desinstitucionalización de la cultura catalana” (CPP 2016: 120). Puig pensa que la cultura catalana ha de cercar l'excel·lència i l'autocrítica per a garantir una bona cultura, i que ha d'abandonar la megalomania nacionalista. Pericay (2003: 142) diu que durant el mandat de Jordi Pujol hi ha voluntat d'institucionalitzar la cultura. Xavier Pericay en un to moderat opina que és lògic que l'Estat de les Autonomies comporti una atenció especial a les necessitats del territori, “però no tan sols en cultura: en sanitat, en educació, en esports, en assistència social” (Pericay 2003: 145), o sigui, segons Xavier Pericay la Generalitat ha d'implicar-se en la cultura, però també en d'altres àmbits. Per això, Pericay critica que el Departament de Cultura només està interessat en la política

lingüística, la qual segons Pericay (2003:146) ha d'anar deslligada de la política cultural perquè la llengua sigui reconeguda com a instrumental. Segons Pericay (2003: 148), la cultura catalana del futur hauria de renunciar a tenir vincles amb el nacionalisme i eliminar les relacions viciades amb els artistes, els quals segons ell han de mantenir la seva independència ideològica. Jo crec que l'autor opina que el govern català està obsessionat en la cultura i que es desentén d'altres funcions, la qual cosa penso que no és certa, ja que el govern català té moltes competències, però els autors de la FAES estan interessats que hi hagi problemes identitaris entre la població catalana. Aquests autors quan parlen de cultura catalana només fan referència a la llengua catalana, ja que intenten fer veure que el nacionalisme català només considera cultura allò que està relacionat amb la llengua. A més, vinculen la llengua catalana amb les polítiques lingüístiques; així, demostren que la llengua catalana només té presència gràcies al que ells anomenen intervencionisme del govern català.

A diferència del que diuen alguns autors de la FAES, la teòrica Kathryn Woolard afirma que en l'actualitat el català es troba en una paradoxa, ja que “la autenticidad coexiste en tensión con la ideología universalista del anonimato” (Woolard 2007: 139). L'autora planteja l'autenticitat lingüística del català “basada en la tradición de Cataluña como tierra de paso que ha incorporado todo tipo de pueblos diferentes sin ser partidaria de la pureza racial” (Woolard 2007: 140). Per tant, l'autora parla del mestissatge de la llengua catalana en què hi ha una pèrdua del sentit de conflicte lingüístic i “veurem que un col·lapse de les angoixes de l'autenticitat és necessari si avui hi ha d'haver una expansió significativa del públic catalanoparlant” (Woolard 2008: 194). En aquest sentit, l'autora pensa que la campanya del 2005 “Dona corda al català” s'allunyava de l'autenticitat i l'anonimat i buscava una perspectiva juganera, en què la Queta parlava sense vergonya malgrat les equivocacions. Segons la meva opinió, l'autora demostra que actualment la llengua catalana ja no és identitària, i explica que es fan campanyes que no vinculen la llengua amb la identitat i mostren una llengua catalana que vol ser de tots els catalans.

Pel que fa a altres àrees geogràfiques catalanoparlants com el País Valencià, Genovés (2018) considera que es comença canviant el nom dels carrers, ciutats i pobles, la mateixa identitat de la llengua regional i es vol valencianitzar els noms i cognoms dels nounats. I aquest autor de la FAES ho qualifica com un procés de normalització. L'autor afirma que l'espanyol és la llengua pròpia dels espanyols, i la llengua regional compleix una funció addicional i mai no és preferent, “a menos que, para alterar dicha realidad, se emplee la presión social y la

violència política” (Genovés 2018). Jorge Campos²³, col·laborador de la FAES, ha criticat “el entramado normativo que ha realizado el legislador autonómico balear por el que hoy no se puede escolarizar a nuestros hijos en la lengua común: el castellano” (FAES 2008), ja que segons Campos a les Balears hi ha una substitució de la llengua balear per la catalana i s’ha eliminat la llibertat lingüística. Jo crec que aquests autors volen que en aquests territoris la llengua catalana sigui només la llengua particular que algunes famílies parlen a casa, ja que no volen que la llengua catalana sigui la llengua pública dels territoris catalanoparlants. Així, la FAES difon sistemàticament crítiques a qualsevol intent de promoció d’ús del català en qualsevol lloc.

Quant a l’estat espanyol, Pericay (2007b: 15) constata que l’estat mai no ha exercit les seves atribucions en matèria lingüística, ja que “el estado ha sido tan confiado como generoso. Lo ha dejado todo en manos de los gobiernos autonómicos. Y estos gobiernos han trabajado con ahínco para tratar de arrumbar el español de la vida pública” (Pericay 2007b: 15), sobretot en les regions en què ha governat el nacionalisme. L’autor en un to més moderat afirma que després del franquisme és un acte de justícia normalitzar el català, però sense arraconar el castellà. Xavier Pericay explica que els normalitzadors cerquen la igualtat d’ús del castellà i el català, però constata que a la pràctica l’ús de la llengua té a veure amb la necessitat, l’interès o el guany. Per això, hi ha llengües més usades que d’altres, i afegeix que la llengua pròpia és la més dèbil i la que es discrimina positivament amb lleis de política lingüística i reformes estatutàries. Durant els anys 70 “se partía entonces de un escenario en el cual, según sostenían los planificadores, la lengua de la comunidad estaba siendo sustituida por el español” (Del Valle 2007: 33), i segons l’autor teòric José del Valle l’objectiu de les polítiques lingüístiques era frenar o invertir aquest procés.

Pericay (2007a: 44) explica que l’Estatut de 2006 és una vertadera bateria d’apartats que tenen com a epicentre la llengua catalana. A més, la cultura queda marcada per l’idioma. Segons Pericay el gran salt és el deure de conèixer el català, el qual s’equipara al castellà. Tal com ho veig, els autors de la FAES consideren que el castellà sempre ha d’estar per sobre del català i que no pot ser que una llei iguali les dues llengües.

Així doncs, en aquests paràgrafs intento explicar que segons alguns autors que col·laboren amb la FAES la política lingüística cerca que a Catalunya només es parli en català. Però

²³ Jorge Campos és un polític conservador que presideix el Círculo Balear.

constaten que la llengua de més ús social és la castellana, ja que la gent tria la llengua més necessària. Quan aquests autors parlen de cultura catalana sempre fan referència a la llengua catalana en perjudici de la llengua castellana, però mai no parlen d'altres aspectes culturals diferents de la llengua. Aquests autors afirmen que la cultura catalana està molt institucionalitzada, ja que pensen que a Catalunya només es privilegia la llengua catalana quan es parla de cultura catalana.

5.6. La identitat catalana a l'escola i als mitjans de comunicació

En aquest apartat explico que segons alguns autors de la FAES l'escola i els mitjans de comunicació públics catalans afavoreixen la creació d'un imaginari identitari català. Aquests autors critiquen els continguts dels llibres, la història que s'explica a l'escola i que la llengua catalana sigui la llengua vehicular. Pel que fa als mitjans de comunicació de la Generalitat, els autors de la FAES afirmen que tenen uns continguts favorables al nacionalisme català i que només emeten en llengua catalana.

Quant a les competències educatives, Puig (2008: 124) explica que la configuració autonòmica de l'Estat capacita les comunitats autònomes per a la determinació dels continguts educatius, i “eso permite contar –o no contar- la historia de España sin baremo ni evaluación general, del mismo modo que la historia de la comunidad autónoma puede convertirse en elemento único de ese aprendizaje” (Puig 2008: 124). Porta (2018) afirma que l'adoctrinament està en els llibres que les editorials recomanen a nens de 3 o 4 anys, i que el llibre *L'abecedari de la independència* és per aprendre l'abecedari en què “cada letra tiene un motivo identificable con el proceso soberanista” (Porta 2018). L'autor aporta una fotografia en què apareixen totes les lletres de l'abecedari amb el significat de cadascuna. Així, la lletra “c” fa referència a consulta, per exemple. Aquest llibre es va publicar l'any 2014 coincidint amb la consulta del 9N i segons la meua opinió intenta apropar els nens al moment històric actual. Segons Miquel Porta en llibres que expliquen la història de Catalunya apareixen frases com “la relación entre castellanos y catalanes [siglo XV] nunca fue del todo fluida” (Porta 2018). L'autor explica que altres temes de què parlen els llibres són l'11 de setembre, i acaba afegint que “quizá sea eso lo que busca el abecedario independentista catalán: formatear la mente y modular la conducta desde la más tierna edad” (Porta 2018). Jo crec que Porta s'adona que el contingut dels llibres catalans no forma part

de l'imaginari identitari espanyol, és a dir, que no segueixen les directrius del nacionalisme espanyol, i vincula el contingut dels llibres a una construcció identitària catalana. En el mateix sentit, segons l'autor de la FAES César Alonso²⁴ “el diario *Avui*, de la Generalitat catalana, ha venido publicando una historia gráfica cuyo argumento era la conquista de Cataluña por invasores españoles” (Alonso 2003: 132). Alonso no aporta cap evidència que justifiqui les seves afirmacions.

Alguns autors de la FAES intenten demostrar que TV3 és una televisió pública que segueix les directrius polítiques del nacionalisme català. Jordi Canal afirma que el procés nacionalitzador ha estat possible gràcies a un extens clientelisme, “los discursos machacones de políticos y opinantes, una televisión de régimen –TV3, adoctrinadora y obscenamente cara-, una prensa, una radio y unas asociaciones fuertemente subvencionadas” (Canal 2016b: 122). Canal (2013: 57) explica que és difícil inquietar-se davant la manifestació de l'11 de setembre de 2012 a Barcelona. Segons l'autor aquest fet no s'ha d'ignorar ni magnificar, i afirma que no comparteix “ni la infravaloración de los actos por parte de Televisión Española ni su omnipresencia –tan complacientemente machacona como persistentemente aleccionadora- en la que se ha convertido en medio esencial del régimen catalanista, TV3, (...) resultan pertinentes” (Canal 2013: 57). Canal afirma que uns dies abans de la manifestació “Jordi Pujol, había declarado en la televisión del régimen, TV3, que en España hay una actitud muy negativa, muy hostil contra Cataluña” (Canal 2013: 60). L'autor critica moltes declaracions a TV3 de catalans del carrer i afirma que estan adoctrinats. Segons la meua opinió, Canal critica TV3 perquè creu que està vinculada a la creació d'una identitat catalana. Valentí Puig considera que “la televisión autonómica –antropológica, según dijo Pujol- ha pretendido competir en entretenimiento dejando de lado la exigencia cultural” (CPP 2016: 123). Segons Ortiz (2008: 43), l'any de la creació de TV3 (1983) José María Calviño, director general de RTVE, va recomanar als impulsors del projecte d'una televisió catalana que fessin una televisió antropològica i que deixessin els temes d'àmbit estatal o internacional a TVE. Jordi Pujol va veure inadmissible aquesta proposta i va assegurar que aquesta era també la proposta d'Alfonso Guerra, vicepresident del Govern en aquell moment, que “volia fer una mena d'ens per a totes les televisions locals, el “cafè per a tots”” (Ortiz 2008: 43). Pujol va dir que el govern central i RTVE no volien una televisió seriosa, volien una televisió “antropològica”. Per tant, Valentí Puig explica la història a l'inrevés del

²⁴ César Alonso és escriptor i periodista.

que va ser, ja que eren els nacionalistes espanyols, i no Pujol, els que volien que TV3 fos una televisió antropològica.

Puig diu que a Catalunya hi ha molts pares castellanoparlants que per a evitar la segregació dels fills en l'àmbit escolar accepten no escollir la llengua en què se'ls educa, ja que hi ha un temor a ser aïllat per part de la majoria. Així, “ante el “statu quo” educativo y lingüístico, la respuesta es el silencio” (Puig 2008: 124). Segons Alonso (2003: 132) a Catalunya dotze mil professors de llengua, geografia i literatura espanyola s'han vist obligats a emigrar a d'altres regions. Alonso no dona cap font sobre aquestes dades. Segons Francisco Caja²⁵ a Catalunya hi ha un sistema educatiu anticonstitucional i discriminatori que rebutgen la majoria de ciutadans, ja que segons l'autor “una lengua es oficial porque la hablan efectivamente los ciudadanos, no porque la impongan los gobiernos” (FAES 2008), i FF (2018b) diu que a Catalunya hi ha l'únic govern regional del món que nega el dret a educar-se en la seva llengua primera a la majoria de la població. José María Aznar afirma que el nou Estatut “supone erradicar la enseñanza del español en la escuela” (FAES 2009), i afegeix que els nens catalans ho pagaran car perquè no es respecta la llibertat d'elecció de les persones. Jordi Canal afirma que “los recursos ante el Tribunal Constitucional contra el nuevo texto no iban a faltar” (Canal 2016a: 57), i afegeix que la sentència suposa una petita retallada del text.

Pericay (2007a: 52) opina que els mitjans de comunicació públics són tots o quasi tots monolingües. Aquí s'inclou Catalunya Ràdio i TV3 que són de la Generalitat i COM Ràdio que és de la Diputació de Barcelona, que fins aleshores havia estat en mans del PSC. Així, la carta de principis de la CCRTV diu que “todo trabajador de las emisoras de la Generalitat deberá utilizar el catalán y que el uso de otras lenguas será excepcional” (Pericay 2007a: 52). L'autor afegeix que en igualtat de condicions es donarà prioritat a la presència de convidats, especialistes o testimonis d'expressió lingüística catalana. També diu que en “los medios de comunicación privados, la Ley de Política Lingüística supedita la concesión (...) a la emisión de un cincuenta por ciento de la programación en catalán” (Pericay 2007a: 55). Tal com ho veig, Pericay troba injust que els mitjans de comunicació públics només emetin en català, perquè segons el nacionalisme espanyol aquest fet no té en compte la població castellanoparlant. Jordi Canal explica que en la televisió catalana s'han invertit molts recursos, i posa en boca de Jordi Pujol que “en nuestro proyecto de país, una radio y una

²⁵ Francisco Caja és catedràtic de filosofia i president de Convivencia Cívica Catalana.

televisión públicas tenían que ayudar a defender la lengua y a construir la conciencia de nacionalidad” (Canal 2016b: 123). Jo crec que podem parlar d’un imaginari propi català que fa molta por al nacionalisme espanyol i que representa la majoria de la població catalana. En aquest sentit, TV3 i l’escola catalana contribueixen a construir un imaginari català en què també podem incloure la llengua catalana. Aquest imaginari propi està fora de la mentalitat del nacionalisme espanyol.

En conjunt, puc dir que segons alguns autors de la FAES l’escola i els mitjans de comunicació públics catalans són els executors de la nacionalització que hi ha a Catalunya i faciliten la creació d’una identitat catalana diferent de l’espanyola. Aquests autors no estan d’acord amb els continguts dels llibres, ni amb la història que s’explica a classe, ni tampoc amb el fet que el català sigui la llengua vehicular. Pel que fa als mitjans de comunicació públics, els autors de la FAES opinen que aquests mitjans són crítics amb el nacionalisme espanyol, que tenen uns continguts propagandístics favorables al nacionalisme català i que donen preferència a la llengua catalana.

6. Conclusions

En aquest treball he analitzat com construeix la FAES la llengua i la identitat catalanes. Primerament, he explicat que la FAES és una fundació que pretén inspirar el món conservador i neoliberal espanyol amb propostes que influeixen en l’opinió pública i en els partits polítics conservadors. En aquest sentit, José María Aznar afirma que la “FAES es una organización dedicada a estimular el pensamiento libre y lo va seguir siendo” (FAES 2009), i afegeix que la democràcia liberal històricament representa la forma d’organització social que millor garanteix la llibertat i el progrés humans. Segons alguns autors de la FAES la Constitució de 1978 és un èxit col·lectiu que integra tota la societat espanyola. Seguidament he explicat quins són els temes que la FAES tracta durant els diferents anys i en quines èpoques tracta més el tema de la llengua i la identitat catalanes, i he comprovat que quan apareix l’Estatut de 2006 és quan la FAES parla més de la identitat i la nació catalanes.

Pel que fa als autors teòrics del nacionalisme i la llengua, puc dir que Ernest Gellner és un antropòleg britànic que m’ha ajudat a entendre el terme “nació” i el nacionalisme. Kathryn A. Woolard és una professora d’Antropologia que m’ha servit per a veure la relació que hi ha entre la llengua i la identitat catalanes des de la transició espanyola fins al moment actual.

Woolard pensa que a Barcelona hi ha un nacionalisme català i un nacionalisme espanyol. Considera que als anys 80 la llengua era un factor molt identitari, ja que opina que a Barcelona la llengua i l'ètnicitat han adquirit un contingut fortament ideològic. L'autora afirma que el desenvolupament industrial ha creat les forces i les febleses de la postura nacionalista catalana. José del Valle és professor de Lingüística Hispànica i m'ha ajudat a entendre com ho fa el nacionalisme espanyol per a propagar la llengua castellana arreu del món.

En el treball he explicat que Woolard pensa que ara la llengua catalana ja no és identitària i que és una llengua més pública. Aquest aspecte té a veure amb una part important del meu TFM, ja que els autors de la FAES actualment continuen analitzant la llengua catalana des d'un plantejament identitari i divisor per a poder tractar el nacionalisme català d'excloent. En aquest sentit, els autors de la FAES afirmen que la cultura catalana només té en compte la llengua catalana i consideren que el nacionalisme català exclou la població castellanoparlant. Aquests autors opinen que el nacionalisme català imposa la llengua catalana a Catalunya de la mateixa manera que el franquisme imposava la llengua espanyola.

En l'apartat d'investigació i argumentació del treball, he explicat com ho fa la FAES per a respondre les afirmacions del nacionalisme català en la construcció del discurs nacionalista espanyol. També he contrastat aquestes opinions a partir de les aportacions dels autors teòrics Ernest Gellner, Kathryn A. Woolard i José del Valle. En el primer apartat, he parlat del nacionalisme espanyol i he argumentat que segons alguns autors de la FAES la transició debilita la consciència nacional espanyola i que en un futur cal augmentar la capacitat integradora, ja que segons ells l'estat espanyol és molt plural. Aquests autors defensen la Constitució de 1978 com a integradora. Alguns col·laboradors de la FAES opinen que hi ha un deteriorament del relat democràtic de la transició i que el nacionalisme perifèric ha trencat els seus vincles amb el discurs cívic i democràtic, ja que basa les seves reivindicacions d'autogovern fora del marc constitucional i en termes de pura afirmació cultural i identitària. Per això, aquests autors pensen que cal un intervencionisme estatal en un marc d'actuació pública en què es legítimi i s'exigeixin restriccions dins el marc constitucional. En aquest sentit, molts autors pensen que les dificultats per a construir la nació espanyola provenen de la seva debilitat i de la riquesa de les cultures, drets forals, modes de vida, etc.

En el segon apartat, he argumentat el punt de vista d'alguns autors de la FAES sobre la llengua castellana a Catalunya i sobre la seva propagació arreu del món. Aquests autors

opinen que el castellà és una llengua pública i anònima i que els parlants prefereixen aquesta llengua perquè consideren que és una llengua no vinculada a cap identitat a diferència del català.

En el tercer apartat, he explicat quina és la història de Catalunya segons els col·laboradors de la FAES. Aquests autors, tal com passa amb la llengua, la identitat i la nació catalanes, també neguen la història que segons ells crea el nacionalisme català. Afirmen que el nacionalisme català ha d'inventar-se un passat i que la debilitat històrica del nacionalisme espanyol prové del segle XIX a partir de moviments romàntics dels nacionalismes perifèrics. Amb aquest fi, també es construeix un relat que intenta desprestigiar la historiografia catalana, per bé que es fa sense mostrar evidències o combinant plantejaments d'historiadors catalans d'èpoques i orientacions diferents.

En el quart apartat, he explicat l'opinió que tenen alguns col·laboradors de la FAES sobre la llengua, la cultura i la identitat catalanes. Consideren que a Catalunya no hi ha una llengua pròpia ni una identitat pròpia i que Catalunya no és una nació, perquè segons ells el nacionalisme català es fonamenta en l'autenticitat d'una llengua que no existeix com a pròpia perquè a Catalunya també es parla en castellà.

En el cinquè apartat, he explicat la visió que tenen alguns autors de la FAES sobre la política lingüística i la política cultural catalanes, els quals opinen que la immersió lingüística busca que a Catalunya hi hagi un monolingüisme en català. Pensen que el nacionalisme català és massa intervencionista i que vol institucionalitzar la cultura. Presenten un estat espanyol modern i pluralista que mai no ha estat intervencionista en matèria de llengua. Alguns col·laboradors de la FAES constaten que no es pot parlar de model cultural a Catalunya perquè la cultura només s'identifica amb la llengua catalana. Aquests autors pensen que la intensitat de la normalització i immersió lingüística han afavorit el procés nacionalitzador de Catalunya, i afirmen que no només han tingut efectes sobre la llengua, sinó també sobre el nivell de les idees i estructures mentals. En aquest sentit, pensen que el nacionalisme català busca l'enfrontament entre Catalunya i Espanya.

En el sisè apartat, he explicat que els autors de la FAES vinculen la identitat catalana a la influència de l'escola catalana i els mitjans de comunicació públics catalans. Aquests autors opinen que l'escola catalana ignora la llengua castellana, i que l'assignatura d'història i els llibres no expliquen la veritat perquè són crítics amb Espanya. Els col·laboradors de la FAES

diuen que els mitjans de comunicació públics catalans també defensen allò que diu el nacionalisme català i critiquen que només emetin en català.

Pel que fa a l'anonimat, he explicat que molts autors de la FAES presenten l'espanyol com a símbol de concòrdia, democràcia i progrés econòmic i redueixen al particularisme el català, el gallec i l'èuscar. Així, ells consideren que les llengües públiques o anònimes poden representar a tothom i ser usades per tothom, perquè no pertanyen a ningú en particular. Per tant, mentre les llengües dominants avancen en l'anonimat, les subordinades sobreviuen gràcies a l'autenticitat. El nacionalisme espanyol intenta "deslocalitzar" la llengua castellana "para contrarrestar los discursos de quienes lo construyen como lengua foránea de imposición" (Fernández 2007: 75). També introdueix la idea de mestissatge que equival a incorporar vocabulari d'altres llengües com a estratègia de defensa. Les polítiques planificadores de l'espanyol cerquen la unitat de la llengua espanyola i la seva promoció internacional, sobretot en les activitats econòmiques i mercantils. Per tant, l'espanyol és un símbol i una ideologia, ja que primer era sinònim de cultura, més tard de nació i actualment de progrés.

Ja per acabar, puc afirmar que el factor romàntic i d'autenticitat ha permès que el català sobrevisqui com a llengua, però ara cal fer del català una llengua menys arrelada i que tothom el parli sense cap mena de prejudicis identitaris. O com diu Woolard cal buscar altres atributs que facin la nostra llengua atractiva per als parlants, com el de llengua juganera. Amb vista a noves recerques penso que possiblement es podria fer un símil entre el nacionalisme espanyol i el català a través de la història i el temps, ja que com hem vist el nacionalisme espanyol té uns orígens ètnics i identitaris, però actualment hi ha sectors intel·lectuals que presenten la llengua castellana com a pública i anònima. En aquest sentit, el nacionalisme català també té uns orígens romàntics i identitaris que ha mantingut per culpa de les pressions i imposicions del nacionalisme espanyol durant la Renaixença i sobretot el franquisme, ja que aquesta autenticitat ha facilitat la supervivència de la nostra llengua. Penso que la llengua catalana, tal com diu Woolard, està perdent aquesta autenticitat per passar a ser una llengua més pública. Amb això vull dir que la llengua catalana segueix la mateixa evolució històrica cap a l'anonimat que la llengua castellana. Però crec que la llengua catalana necessita més temps per a fer aquesta evolució cap a llengua pública per culpa de les pressions constants i contínues que rep de la llengua castellana, les quals fan que la llengua catalana es mantingui gràcies a l'autenticitat. Crec que l'anonimat real de la llengua catalana arribarà quan la nostra

La FAES i la qüestió catalana: la construcció del contradiscurs sobre llengua i identitat des del nacionalisme espanyol. Albert Buch. UOC 2018/2019/1

llengua tingui un estatus de llengua d'estat i no estigui supeditada a pressions i lleis exteriors. Val a dir que aquesta explicació és una suposició i que podria investigar-se en posteriors investigacions.

7. Bibliografía

Alonso, César. (2003). El despertar de un sueño (la cultura en este cuarto de siglo). *Cuadernos de pensamiento político*, (1), 131-137. Recuperat de https://fundacionfaes.org/file_upload/publication/pdf/20130423133253el-despertar-de-un-sueno-la-cultura-en-este-cuarto-de-siglo.pdf

Aznar, José María, i Vargas, Mario. (2013). España y libertad. *Cuadernos de pensamiento político*, (37), 9-24. Recuperat de https://fundacionfaes.org/file_upload/publication/pdf/20130423224434espana-y-la-libertad.pdf

Canal, Jordi, García, Ricardo, i Varela, José. (Juny 2015). *Cataluña en España: historia, cultura e identidad*. [Vídeo]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?reload=9&v=hXLeAE3RK5E>

Canal, Jordi. (2013). Crónicas de un viaje a ninguna parte (Cataluña, del 11-S al 25-N). *Cuadernos de pensamiento político*, (37), 57-68. Recuperat de https://fundacionfaes.org/file_upload/publication/pdf/20130423224522cronicas-de-un-viaje-a-ninguna-parte-cataluna-del-11-s-al-25-n.pdf

Canal, Jordi. (2011). El estado autonómico: reflexiones históricas sobre Cataluña y el nacionalismo catalán. *Cuadernos de pensamiento político*, (32), 59-73. Recuperat de https://fundacionfaes.org/file_upload/publication/pdf/20130423222052el-estado-autonomico-reflexiones-historicas-sobre-cataluna-y-el-nacionalismo-catalan.pdf

Canal, Jordi. (2016a). El nacionalismo catalán como populismo: una aproximación a los discursos de Artur Mas en 2014. *Cuadernos de pensamiento político*, (49), 51-66.

La FAES i la qüestió catalana: la construcció del contradiscurs sobre llengua i identitat des del nacionalisme espanyol. Albert Buch. UOC 2018/2019/1

Canal, Jordi. (2016b). El pujolismo o la renacionalización de Cataluña: una lectura política. *Cuadernos de pensamiento político*, (50), 121-128.

CPP = Cuadernos de pensamiento político. (2016). Entrevista a Valentí Puig. *Cuadernos de pensamiento político*, (52), 118-125. Recuperat de <http://www.revistas culturales.com/xrevistas/PDF/103/1916.pdf>

Despuig, Cristòfor. (2012). Los col·loquis de la insigne ciutat de Tortosa. *eHumanista/IVITRA*, (1), 247-451. Recuperat de http://www.ehumanista.ucsb.edu/sites/secure.lsit.ucsb.edu.span.d7_eh/files/sitefiles/ivitra/volume1/14%20ehumanista.ivitra.Despuig.JAGonzalez.Col.loquis.pdf

Domingo, José. (2001). Perspectivas catalanas en la España constitucional. Dins Fernando García (ed.), *El estado de las autonomías en el siglo XXI: cierre o apertura indefinida* (p. 211-238). Madrid: Fundación para el análisis y los estudios sociales.

Escartín, Eduardo. (2011). Jaume Vicens Vives (1910-1960). *Cuadernos de pensamiento político*, (31), 195-202. Recuperat de https://fundacionfaes.org/file_upload/publication/pdf/20130423221807jaume-vicens-vives-1910-1960.pdf

Espada, Arcadi, i Juaristi, Jon. (2006). Diálogo sobre nación, identidad y ciudadanía. *Cuadernos de pensamiento político*, (9), 41-76. Recuperat de https://fundacionfaes.org/file_upload/publication/pdf/20130423145008dialogo-sobre-nacion-identidad-y-ciudadania.pdf

FAES. (2014). *Catalunya en clar*. Recuperat de <https://fundacionfaes.org/es/prensa/45125/cataluna-en-clar-nueva-publicacion-de-la-fundacion-faes>

La FAES i la qüestió catalana: la construcció del contradiscurs sobre llengua i identitat des del nacionalisme espanyol. Albert Buch. UOC 2018/2019/1

FAES. (2008). *FAES denuncia la falta de libertad lingüística en la educación*. Recuperat de <https://fundacionfaes.org/es/prensa/43621/faes-denuncia-la-falta-de-libertad-linguistica-lt-br-gt-en-la-educacion>

FAES. (2009). *José María Aznar: “No estamos ante un problema lingüístico; es un problema de violación de derechos”*. Recuperat de <https://fundacionfaes.org/es/prensa/43777/jose-maria-aznar-no-estamos-ante-un-problema-linguistico-es-un-problema-de-violacion-de-derechos>

FF = FAES fundación. (2018a). *Fundación*. Recuperat de <https://fundacionfaes.org/es/presentacion>

FF = FAES fundación. (2018b). *Por qué la reivindicación de independencia de Cataluña carece de fundamento*. Recuperat de <https://fundacionfaes.org/es/prensa/46111/por-que-la-reivindicacion-de-independencia-de-cataluna-carece-de-fundamento>

Fernández, Mauro. (2007). De la lengua del mestizaje al mestizaje de la lengua: reflexiones sobre los límites de una nueva estrategia discursiva. Dins José del Valle (ed.), *La lengua, ¿patria común?* (p. 57-80). Madrid: Iberoamericana.

Gallego, Fernando José. (2005). Nación de ciudadanos. *Cuadernos de pensamiento político*, (8), 109-116. Recuperat de <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=1293077>

Gellner, Ernest. (1998). *Nacionalisme*. Catarroja: Editorial Afers.

Genovés, Fernando R. (2018). *El catalanismo sobre la comunidad valenciana*. Recuperat de <https://fundacionfaes.org/es/prensa/46653/el-catalanismo-sobre-la-comunidad-valenciana>

Juaristi, Jon. (2005). Cervantes ante los particularismos españoles. *Cuadernos de pensamiento político*, (5), 109-116. Recuperat de

La FAES i la qüestió catalana: la construcció del contradiscurs sobre llengua i identitat des del nacionalisme espanyol. Albert Buch. UOC 2018/2019/1

https://fundacionfaes.org/file_upload/publication/pdf/20130423141425cervantes-ante-los-particularismos-espanoles.pdf

La Sexta. (2018). *FAES rompe con el PP y renuncia a las subvenciones públicas que recibía como fundación vinculada al partido*. Recuperat de https://www.lasexta.com/noticias/nacional/la-faes-de-aznar-rompe-con-el-pp-y-renuncia-a-las-subvenciones-publicas-que-recibia-como-fundacion-vinculada-al-partido_2016100357f2a4c10cf2665823683ef5.html

Martín, Ignacio. (2016). Koiné: el manifest que deia més del compte. *Cuadernos de pensamiento político*, (51), 21-33.

Morales, Antonio. (2010). Crisis de la identidad española y situación actual del hispanismo. *Cuadernos de pensamiento político*, (27), 55-76. Recuperat de https://fundacionfaes.org/file_upload/publication/pdf/20130423215507crisis-de-la-identidad-espanola-y-situacion-actual-del-hispanismo.pdf

Nasarre, Eugenio. (2009). La encrucijada de la España constitucional (1978-?). *Cuadernos de pensamiento político*, (24), 101-120. Recuperat de https://fundacionfaes.org/file_upload/publication/pdf/20130423212650la-encrucijada-de-la-espana-constitucional-1978.pdf

Núñez, Rafael. (2004). Del ayer legendario: el papel de los mitos en la cultura nacionalista. *Cuadernos de pensamiento político*, (2), 35-52. Recuperat de https://fundacionfaes.org/file_upload/publication/pdf/20130423134020del-ayer-legendario-el-papel-de-los-mitos-en-la-cultura-nacionalista.pdf

Orrico, Javier. (2006). Homenaje a Juan Ramón Lodares. La Inmersión lingüística del Dr. Jekyll y Mr. Hide. *Cuadernos de pensamiento político*, (10), 173-186. Recuperat de https://fundacionfaes.org/file_upload/publication/pdf/20130423150126la-inmersion-linguistica-del-dr-jekyll-y-mr-hide-homenaje-a-j-r-lodares.pdf

La FAES i la qüestió catalana: la construcció del contradiscurs sobre llengua i identitat des del nacionalisme espanyol. Albert Buch. UOC 2018/2019/1

Ortiz, Sònia. (2008). Un quart de segle amb TV3 i Catalunya Ràdio. *Capçalera*, (142), 36-59.

Pérez de Armiñán, Alfredo. (2004). Reflexiones sobre la política cultural. *Cuadernos de pensamiento político*, (2), 217-235. Recuperat de https://fundacionfaes.org/file_upload/publication/pdf/20130423134304reflexiones-sobre-la-politica-cultural.pdf

Pericay, Xavier. (2003). Catalunya i el sentit de la cultura. *Cuadernos de pensamiento político*, (1), 142-153. Recuperat de https://fundacionfaes.org/file_upload/publication/pdf/20130423133513catalunya-i-el-sentit-de-la-cultura.pdf

Pericay, Xavier. (2007a). Cataluña. La lengua del poder. Dins Xavier Pericay (ed.), *¿Libertad o coacción? Políticas lingüísticas y nacionalismos en España* (p. 43-59). Madrid: Faes.

Pericay, Xavier. (2007b). Introducción. Dins Xavier Pericay (ed.), *¿Libertad o coacción? Políticas lingüísticas y nacionalismos en España* (p. 9-23). Madrid: Faes.

Pericay, Xavier. (2011). Más allá del “llamado problema catalán”. *Cuadernos de pensamiento político*, (29), 129-142. Recuperat de https://fundacionfaes.org/file_upload/publication/pdf/20130423220514mas-alla-del-llamado-problema-catalan.pdf

Porta, Miquel. (2018). *El abecedario del independentismo catalán*. Recuperat de <https://fundacionfaes.org/es/prensa/46554/el-abecedario-del-independentismo-catalan>

Porta, Miquel. (2004). El bilingüisme com a bé comú. El cas de Catalunya. Un enfocament utilitarista (3), 141-148. Recuperat de

La FAES i la qüestió catalana: la construcció del contradiscurs sobre llengua i identitat des del nacionalisme espanyol. Albert Buch. UOC 2018/2019/1

https://fundacionfaes.org/file_upload/publication/pdf/20130423135535el-bilinguismo-com-a-be-comu-el-cas-de-catalunya.pdf

Porta, Miquel. (2005). Un visitante en la corte del nacionalprogresismo catalán. *Cuadernos de pensamiento político*, (6), 219-226. Recuperat de https://fundacionfaes.org/file_upload/publication/pdf/20130423142443un-visitante-en-la-corte-del-nacional-progresismo-catalan.pdf

Puig, Valentí. (2008). Sociedad abierta y nacionalismos. *Cuadernos de pensamiento político*, (17), 121-136. Recuperat de https://fundacionfaes.org/file_upload/publication/pdf/20130423183425sociedad-abierta-y-nacionalismos.pdf

Puig, Valentí. (2007). Zapatero y los desperfectos en Cataluña. *Cuadernos de pensamiento político*, (13), 183-202. Recuperat de https://fundacionfaes.org/file_upload/publication/pdf/20130423172013zapatero-y-los-desperfectos-en-cataluna.pdf

Riera, Elvira. (2013). Sobre el concepto político de lengua común: una aproximación teórica i comparada. *Revista de llengua i dret*, (60), 91-110.

Trías, Jorge. (1998). *Catalanismo y Constitución*. Madrid: Fundación para el análisis y los estudios sociales.

Uriarte, Edurne. (2001). Los intelectuales y la nación española. Dins Fernando García (ed.), *El estado de las autonomías en el siglo XXI: cierre o apertura indefinida* (p. 263-313). Madrid: Fundación para el análisis y los estudios sociales

Valle, José del. (2007). La lengua, patria común: la hispanofonía y el nacionalismo panhispanico. Dins José del Valle (ed.), *La lengua, ¿patria común?* (p. 31-56). Madrid: Iberoamericana.

La FAES i la qüestió catalana: la construcció del contradiscurs sobre llengua i identitat des del nacionalisme espanyol. Albert Buch. UOC 2018/2019/1

Woolard, Kathryn A. (1992). *Identitat i contacte de llengües a Barcelona*. Barcelona: Edicions de la Magrana.

Woolard, Kathryn A. (2007). La autoridad lingüística del español y las ideologías de la autenticidad y el anonimato. Dins José del Valle (ed.), *La lengua, ¿patria común?* (p. 129-142). Madrid: Iberoamericana.

Woolard, Kathryn A. (2012). Legitimant llengües: discursos contraposats a l'entorn del contacte lingüístic. Dins Alèxia Bos (ed.), *Les fronteres del multilingüisme* (p. 109-120). Barcelona: Editorial UOC.

Woolard, Kathryn A. (2008). Les ideologies lingüístiques: una visió general d'un camp des de l'antropologia lingüística. *Revista de llengua i dret*, (49), 179-199.

Zarzalejos, Javier. (2010). Identidad y política en España. *Cuadernos de pensamiento político*, (26), 11-34. Recuperat de https://fundacionfaes.org/file_upload/publication/pdf/20130423214924identidad-y-politica-en-espana.pdf